

בירור בענין שערות הפיאות הטבעיות המגיעות מהודו ומאירופה.

הקדמה

בבואנו לדון בשאלות הפיאות האלו עלינו להקדים ולומר שאין הנידון על קניית שערות מהודו, כי בזה בודאי ששומר נפשו ירחק מהם, וכי יעלה על הדעת שבכספנו אנו נממן את האלילים בהודו ונפרנס את הכמרים שלהם, ונרחיב גבולם, והלא יפלא בעיננו בגדולי הרבנים שנשאו ונתנו לפני עשרות שנים בשאלת השימוש בפיאה הבאה מהודו אם יש לזה דין תקרובת לעי"ז שלא מועיל ביטול או לא, ולא התריעו ברבים נגד הסותרים הקונים ומייבאים אלו השערות ומוכרים אותם במחננו, והרי גם אם אין בזה דין תקרובת ומועיל ביטול מ"מ השכר והריווח שאנו מספקין להם באמצעות הקניות האלו בודאי דלאו שפיר עבדי,

דהנה ביו"ד (ס"י קמ"ג ס"ג) כי המחבר "היה לאלילים גנה או מרחץ והטובה היוצאת מהם היא לכהנים מותר ליהנות מהם שלא בטובה ואסור ליהנות מהם בטובה ואפי"י יש לאחרים חלק בטובה עם הכהנים ואם אין הטובה היוצאת מהם לכהנים אלא לעובדיה מותר ליהנות מהם אפי"י בטובה וכו'", ובהג"ה כי "וי"א שאין אסור ליהנות ממנה אם הטובה באה לכהנים אלא כשהם עומדים בחצר עי"ז עצמה אבל כשאין עומדין לפניו אעפ"י שהטובה היוצאת מהם היא לכהנים מותר ליהנות ממנה אם לא שהטובה לעי"ז עצמה ויש לסמוך על זה להקל", וכי הש"ך שהבי"ח פסק להחמיר היכא דלא היה מגיע זה הריוח לכומרים אם לא עי"י ישראל זה שנותנו אבל אם לא היה קונה פירות אלו או רוחץ במרחץ היו באים עכו"ם וקונים פירות ורוחצים במרחץ מותר ע"ש,

ולפ"ז במכירת השערות האלו על אף שגם הגוים קונים, וא"א לשער מה היה בלעדי הקונים הישראליים, מ"מ ברור שלפי היקף המסחרי המתנהל בזה בודאי שבזה שהישראלים קונים משתנה היחס בין ההיצע לבקש והם מייקרין את המכיר,

והנה הטי"ז הביא שני רש"י שבטובה הפי' שמעלה להם שכר, ושי' ר"ת שפי' בטובה שמחזיק להם טובה, אבל באינו מחזיק להם טובה מותר אע"פ שנותן להם שכר, והביא בשם הטור דקשיא לי' על ר"ת מאי שנא מיריד של עכו"ם שאסור ליתן מכס לעכו"ם, ותי' דהתם מיירי שהמכס הוא לצורך אליל עצמו ונויו אבל כשאינו אלא לחוק כהנים מותר, ואח"כ הביא שי' הרמב"ם שבשכר גרע טפי, וכי דהכי קיי"ל וכל שאסור בטובה אסור הן בנתינת שכר הן בהחזקת טובה, והביא קו' הדרישה מאי שנא מנרות שעה בסי' קל"ט דאם כבו ומוכרן הן בטלים והא מהנה הכהנים, ותי' דהנר היה מותר מתחילה ונעשה ממנו נוי לאליל ושרי כשמבטל הנוי אבל גינה ומרחץ הוקצו מתחילה לשם זה, וכי הטי"ז ולא ידענא מאי קאמר דהא גם הנר הוקצה מתחילה לאליל, וקושיא מעיקרא ליתא דלא אסרו אלא כשעשו חוק לכהנים שלהם שכן יהיה תמיד משא"כ בנר שאדרבא חוק שלהם מביא שיהיה כולו לאליל רק שזה מוכרו דרך ארעי הוה כאילו מוכר שאר דברים מטלטלין שאינם שייכים לאליל כלל ומותר ע"ש,

ולפ"ז בנידון השערות לא מיבעיא אם הם מגדלין השערות ומטפחין אותו לכתחילה בשביל התגלחת לאליל, ובאופן שהן עושין זאת בקביעות ולא במכירה ארעית, בודאי שאסור לקנות מהם, אך אם אלו השערות לא הוקצו לכתחלה לאליל צ"ע אם יש מקום לחלק בין מכירה תמידית למכירה ארעית, כי אפשר שהא

דכ' הטי"ז שבמכירה תמידית אסור אינו אלא בדומיא לגינה ולנר שהוקצו מתחילה לשם זה, וצ"ע.

ומעתה לעניננו כאשר עתה התעורר השאלה של איסור הנאה, בודאי שראשית דבר יש לקבוע במסמרות שאין לקנות אלו השערות בהודו, כאשר הורו גדולי ההוראה הגר"ש וואזנר שליט"א והגר"נ קרליץ שליט"א, ובאשר נוגע להשימוש באלו הפיאות שכבר נרכשו, גם אם נברר שמצד ההלכה מועיל עליהן הביטול שהעכו"ם מבטלו במכירתו ואין בו משום איסור הנאה, מ"מ אם השערות הם בודאי משלהם מן הראוי להחליפו, כי היאך ישא הוא על ראשו שערות אשר גידלו וטיפחו וגילחוהו לאליל ותמורתו שימש להחזקת הכמרים ובית האליל,

אך מכאן ועד לאלו שקבעו במסמרות לאסור בהנאה לא רק אלו אשר באים מהודו אלא אף הבאים ממדינות אחרות מספק ומחשש תערובת, ולקחו על עצמם אחריות של איבוד ממונם של ישראל בקנה מידה שלא היה מעולם, זהו נושא שעלינו ללבן ולברר בעזה"י, כי עד כמה שידינו מגעת נראה שהאיסור המוחלט הזה הוא מילתא דתמיהה,

ובדרך מליצה חשבתי דליכא מידי דלא רמיזא באורייתא, והרי כל הנידון לאסור הפיאות מהודו מחמת תקרובת לע"ז מקורו הוא במימרא דרב גידל משמיה דרב בר"פ רבי ישמעאל שאמר מנין לתקרובת ע"ז שאין לה בטלה עולמית שנאמר ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים, מה מת אין לו בטלה לעולם אף תקרובת ע"ז אין לו בטלה לעולם, (והביאו בב"י סי' קל"ט והב"ח והפריקס), והנה בסמיכות למעשה פעור בפרשת ואתחנן כתי' "ונשב בגיא מול בית פעור, ועתה ישראל שמע אל החקים וגוי לא תוסיפו על הדבר וגוי ולא תגרעו ממנו וגוי עיניכם הרואות את אשר עשה ה' בבעל פעור כי כל

האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה"א מקרבך, ואתם הדבקים בה"א חיים כלכם היום", וכבר עמד בכלי יקר על הסמיכות מפעור ללא תוסיפו וכו', ואפשר דמאחר ובזה המעשה אמרו ז"ל שקנאין פוגעין בו כי היא הלכה ואין מורין כן, וא"כ אפשר יהי' לטעות שכל המרבה להוסיף בחומרות הרי זה משובת, לכן הזהיר הכי' לא תוסיפו וגו' ולא תגרעו וגו', ולפעמים ההוספה היא הגריעותא, והבן,

והנה ביסוד הלימוד מהכי' ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים מה מת אין לו בטלה לעולם וכו', יש להעיר דהיאך ילפינן מזה לתקרובת ע"ז, והרי בגמ' סנהדרין (קז.) אמרו שעדיין לא נאסר יין של נכרים, ואמרה לו רצונך שתשתה כוס של יין, כיון ששתה בער בו וכו' הוציאה יראתה מתוך חיקה א"ל עבוד לזה א"ל הלא יהודי אני א"ל ומה איכפת לך כלום מבקשים ממך אלא פיעור והוא אינו יודע שעבודתה בכך וכו', והדא תימא היכן כאן התקרובת, והרי הוא שתה מהיין עוד טרם הוציאה יראתה מתוך חיקה, וגם דרך עבודתה לפעור לא היה בניסוך, כי אם בפיעור, והיאך ילפינן מזה לתקרובת,

והנה בתנחומא (יט.) אי' כיון שהיה תובעת היתה אומרת איני שומעת לך עד שתשחוט לפעור והוא נשטה אחריה ושחט תרנגול לפעור ואוכל עמה ונצמדים זה לזו לכך כתי' ותקראן לעם וגו', ונראה שמכאן ראיה לשי' הטי"ז (נפ"י קל"ט) באיסור תקרובת שאינו רק בבשר בהמה שקרב על גבי המזבח אלא גם של חיה ועוף בכלל, דלא כדרישה ע"ש, ולכאורה לפי התנחומא משמע בפירוש שגם עוף בכלל תקרובת. אך לגופו של ענין תמיהתנו הנ"ל במקומה עומדת שהרי גם הזביחה לא היה דרך עבודתה, כי אם הפיעור, והיאך ילפינן מזה לתקרובת.

וראיתי בכלי חמדה בפרשה שהביא מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן
 אם הא דאמרו שעדיין לא נאסר היין אם קאי על יין נסך, או על
 סתם יינם, ופי' דלכך לא חששו ישראל כי עבודת הפעור לא היה
 בניסוך אלא בגילוי את עצמו לו ואין הניסוך דרך העבודה, וכאשר
 ראו המואביות שבנ"י לא חששו לזה מטעם הנ"ל, לכן אי"ל
 השתחוה לפעור שגם זה אינו דרך העבודה, אך זה אינו כי ד'
 עבודות השתחואה וזביחה וניסוך וקטור חייבין בכל עכו"ם אפי'
 אם אין עבודתה בכך ע"ש, ולפי' יתחדש לן חידוש במקור הלימוד
 שבכל עבודה שחייבין עליהן חל עליהם דין תקרובת אף שאין דרך
 עבודתה בכך, ולא מועיל עליה ביטול.

אולם לענ"ד אפשר שאינו רא"י, כי זה שאכלו ושתו היה מענין
 התקרובת, ע"ד שפי' החיד"א ז"ל בשמחת הרגל על הכי' ויאכל העם
 וישתחוו, דכיון דבנ"י אכלו במדבר מן, לחם אבירים, שנבלע בכל
 איבריהם (וימא עה), לא היה באפשרות שיעבדו לפעור, כי המן מכניס
 ואינו מוציא, ופעור הרי עבודתו ע"י מעשה זה גופו, אך כיון שבנ"י
 אכלו מזבחייהם ע"י יוכלו להוציא ולעבוד לפעור ע"ש, והוא
 ההיפך בצד הקדושה באכילת קדשים למען תלמד ליראה וכו',
 נמצא לפי' שאכילת זבחייהם ושתית יינם היתה ההכשרה
 לעבודה, וזהו דכתי' ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים, ומכאן
 לכל תקרובת שאין לה ביטול,

ומה שאמרו מה מת אין לו בטלה לעולם וכו', י"ל שכמו שהמת יש
 לו תחיה בתחיית המתים כמו כן בזמן שנזכה לתחיית המתים גם
 הע"ז יהיה לה הביטול,

ומעתה אחרי ההקדמה נפתח דברינו בבירור ההלכה בסייעתא
 דשמיא כפי אשר חנני השי"ת, ואני תפלה שלא אכשל ח"ו בדבר
 הלכת, ויהיו נא אמרי לרצון לפני אדון כל.

א.

ראשית דבר אקדים בדברי הב"ח (נסי' קכ"ג) מה שכי לענין יין נסך, ובש"ך (סס סק"ט) הביאו, שאפי' שפכי ליה קמי ע"ז כדרך ניסוך פנים, מ"מ כיון דקיי"ל דנכרים שבתו"ל לאו עובדי עכו"ם הן, אלא מנהג אבותיהם בידיהן, אי"כ מה שמנסכים יין לעכו"ם אין קרוי ניסוך, כיון דקרינן בהו שאין יודעין בטיב עכו"ם ומשמשמים, ובש"ך (סי' קכ"ד סק"ט) כי דשלא במקום הפסד קיי"ל דאף בזה"ז עובדי עכו"ם הן, וראה מה שכי (נסי' קכ"ד סק"ד) ע"ש, וראה בחידושי הריטב"א מסכת עבודה זרה (דף נז ע"א) ד"ה הא קמשמע לן וכו' שכי בתוך דבריו וז"ל ויש מן הראשונים ז"ל שהיו מקילין בזמנינו זה לומר דאפי' גוי גדול אינו אוסר יין אלא בשתיה ואפילו נגע בו בכונה, שאין הגוים יודעין עתה בטיב ע"ז ומשמשיה וכקטנים חשיבי, וכן נמצא בתשובות הגאונים ז"ל, וכן כתב הרב ר' יהודה ז"ל בר נתן ורבינו שמואל בשם רש"י ז"ל ע"ש, וראה בשו"ת מים עמוקים (חלק א סימן נט) ד"ה ואוסיף על רבים מהגאונים שמחמירי איכא למימר אילו היו אותי הגאונים בזמן הזה היו מקילין כי מדי יום ביום נשכח מהן טיב ע"ז ומשמשיה. וכן משמע מלשון המרדכי וכו' עכ"ל,

אולם בשו"ת רבי אליהו מזרחי (הכ"ס סימן נז) ד"ה על מה וכו' כי ואף על גב דחזינן דנוצרים האידנא עובדי עבודה זרה הן כדפסק הרמב"ם ז"ל מיהו לא רגילי לנסך על גבי עבודה זרה והווי להו לענין נסוך כאלו אינם יודעים בטיב ע"ז ומשמשיה, וראה בשו"ת ישכיל עבדי (חלק א יו"ד סימן ד) שכי ואחז"ר זיכני ה' וראיתי להרא"ם ז"ל בתשוי (סי' נ"ח) שכי ע"ד רשב"ם בשם רש"י וז"ל ואע"ג דחזינן דנוצרים האידנא עו"ז הן כדפי' הרמז"ל מיהו לא רגילי לנסך ע"ג

ע"ז והו"ל לענין ניסוך כאלו אינם יודעים בטיב ע"ז ומשמשיה עכ"ל, ולפי זה לאו לכל עניני ע"ז נקטינן שאין יודעין, כי יש לחלק מנושא לנושא, וא"כ מהיכי תיתי שהפולחן הזה של תגלחת שערות הוא בכלל זה שאין יודעין.

אך כאשר נבוא לשפוט לפי העדויות שהגיעו לגדולי הרבנים הגר"ש וואזנר והגר"נ קרליץ שליט"א נראה בעליל שבפולחן הזה גופא אין הם יודעין, אלא מנהג אבותיהם בידיהם, כי לפי טפשות אמונתם אין הם רואים סתירה בין זה שהם מביאים השערות לאליל לבין זה שהשיער נמכר בשוק לכל המרבה במחיר, "שעצם אמונתם היא שהאליל היה צריך להנשא ולשם כך לזה הכל והתחייב להחזיר את ההלואה בריבית, ומכיון שקשה מאד להחזיר כ"כ הרבה, וצריך הרבה ממון להחזיר, לכן הם בנתינתם בעצם עוזרים לו לממש את הבטחתו ולפרוע את חובו, והוא גומל להם וכו'", דלפ"ז הרי הם בגוף עבודתם לאליל מפריכים את האלילות של האליל, אליל שלא הי' לו כסף בשביל להנשא, אליל שהי' צריך ללוות הרבה ממון, אליל שהתחייב להחזיר את ההלואה בריבית, אליל שקשה לו להחזיר חובו, אליל שצריך עזרה מנאמניו שיתנו לו בכדי שהוא יוכל לממש הבטחתו ולפרוע חובו, האם אחרי שהם יודעים כל זאת אפשר לתלות בהם שהם מאמינים באליל, אין זאת אלא שמנהג אבותיהם בידיהם, ותו לא, וממילא אין כאן דין תקרובת לעכו"ם, כמבואר דינם גבי יין נסך במקום הפסד.

[וביותר בין נבין לפי מה שהביא הדרישה בשם מהרש"ל בטעם החילוק מתקרובת שאין לה ביטול לעצם ע"ז שיש לו ביטול, "דתקרובת הוא מקריב לאלהות עצמו לאפוקי ע"א כגון פסולין אינן אלא דמיונות ואין ממשות בהן וכו'", דלפ"ז ברור שבטיפלות הנ"ל גם מטעם תקרובת ליתא].

והשבתי לבאר זאת גם בדרך הדרש, דהנה בשו"ע יו"ד (סי' קל"ט) פתח המחבר "אליל אסורה בהנאה וכו' דשל עכו"ם אסורה מיד ושל ישראל אינה אסורה עד שתיעבד וכו'" (ולא נט"ו), ובסעיף ב' "אליל של ישראל אין לה ביטול אבל של עכו"ם וכו' יש להם ביטול וכו'", ואפשר שמזה הטעם דשל ישראל אינה אסורה עד שתיעבד מזה הטעם אליל של ישראל אין לה ביטול, כי הישראלי שהוא משורש הטוב כמ"ש הרמב"ם בהא דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני, שהפנימיות הוא טוב אלא דאריא דרביע עליה, א"כ מצד עצמיותו אינו יכול להחל חלות האלילות אלא שעצם העבודה שהוא מלבר הוא זה שעושהו, וא"כ מה"ט הוא אינו יכול לבטל חלות האלילות שנוצר ע"י העבודה שהוא מלבר מעצמיות הישראלי, ומאחר ולא העצמיות שלו החל בה החלות אין הוא יכול לבטלו, וזהו שכו' ה"ט שאפי' ישראל מומר דינו בזה כישראל, ומאידך ע"ז דשל עכו"ם אסורה מיד ומזה הטעם של עכו"ם יש לה ביטול, שהרי האליל אין בה ממש כלל אלא ששורש הרע שבעצמיות העכו"ם יכול להחל בכח הבחירה שבו חלות האלילות ביצירתו, דבזה שפוסל הפסל עושה בו חלות האלילות, ומאחר והוא זה שעושה חלות האלילות לכן הוא יכול לבטלו, ומעתה לפ"ז מאחר וכל חלות האלילות הוא עושה א"כ כאשר הוא עצמו סותר אמונתו באלילו כחסר יכולת וכת לעזור לעצמו, בודאי שאין בו חלות ע"ז והבן.

ב.

זאת ועוד, גם אם תיתי לן שדינם כעובדי ע"ז ממש, מ"מ ראיתי בכל כתבי העדויות שהגיעו לגדולי הרבנים שליט"א שביקרו בהודו והם מעידין שאין דרכם להקריב ולהקטיר לע"ז הזו את השערות

כלל, אלא שדרך העבודה שלהם הוא רק להסתפר לכבוד האליל, ואין להם שום ענין לכבד אותו בשערות הגזוזות, אלא רק בעצם מעשה הגזיזה, מפני שאמונת ההבל שלהם היא שכל מי שמסכים להגזז לכבוד הע"ז הוא מראה בזה שהוא מסכים לוותר על יופיו ולנוול את עצמו כדי להראות שהוא נכנע להבל הלזה, גם בעדות שגבו הגר"נ והגר"ש שליט"א נזכר שעל הבנין של התספורת יש שלט גדול "המקום למסירה תוך כדי הכנעה של שיער אדם לאליל", וכן אמרו להם המתגלחים "נתינה תוך כדי הכנעה", הרי שאין ענין השערות תקרובת לאליל אלא ענין הגילוח לשם הכנעה, וממילא לא שייך כאן שום חשש של תקרובת ע"ז כי על אף שעל גזיזת השערות בכדי להראות שהם מכבדים ונכנעים לפני הע"ז חייב מיתה שנחשב עבודה כדרכה, אבל אין כאן שום תקרובת, שאין הם מתכוונים להקריב ולא להביא לפניו שום דבר,

דענין התקרובת הוא שבזה שמביא לפניו התקרובת מהנהו, משא"כ בגזיזת השערות שהעבודה הוא בהכנעתו ובביטול העצמיות שלו לאליל, ולא בהנאתו של האליל מגוף התקרובת, דהחפצא דאיסורא הוא עצמיות הגוי שבגזיזת שערותיו הוא מנוול עצמו ויופיו עבור האליל, הוא התקרובת לאליל, ולא עצם השערות, ולכן לא איכפת להם אם השערות ישרופו או ימכרו או ילכו לאשפה, כי לא השערות הם החפצא דתקרובת אלא הם בהסרת השערות מראשם נהפכים להיות החפצא דתקרובת, והשערות הן האמצעי בלבד, והיכן מצאנו שבכה"ג נחשב לתקרובת ויהיה אסור בהנאה, ומיגרע גרע מע"ז עצמה שגם ביטול לא יועיל.

גם אם תיתי לן לדחות ב' הנימוקים הנ"ל, ונחליט גם שהם עובדי ע"ז ממש, וגם שיש כאן ענין של תקרובת, מ"מ נראה דאין זו תקרובת האסורה בהנאה שאין לה ביטול,

דהנה הטור ביו"ד (סי' קל"ט) כ' ע"ז אסורה בהנאה, היא ותשמישיה ונויה ותקרובתה בין של נכרי בין של ישראל וכו', ותקרובתה משהביאו לפניו ועשה ממנו תקרובת נאסר, [ובב"י דכל שלא הביאו לפניו לא מיקריא תקרובת ע"ז וכו'], ע"ז ותשמישיה ונויה של גוי יש להן ביטול ותקרובותיה אין להן ביטול וכו', והיכי דמי נוי והיכי דמי תקרובת, נוי כגון שמדליקין לפניו נרות וכו' ותקרובת כל שכוו"ב קרב על המזבח כגון כל מיני מאכל וכו' אם עשה ממנו תקרובת שהניחו לפניו לשם תקרובת נאסר מיד אפי' לא עשה ממנו כעין עבודת פנים וגם לא הקטירו ממנו כלום אלא נתנו לפניו לתקרובת נעשה זבחי מתים, אבל בדבר שאין מקריבין ממנו בפנים אינו נאסר, אלא אם כן עשה ממנו כעין זביחה או כעין זריקה המשתברת והיא דרך לעבדה באותו דבר אעפ"י שאין דרך לעבדה בזה הענין, כיצד ע"ז שעובדין אותה במקל פירוש שמקשקשין לפניו במקל ושבר מקל לפניו נאסר ששבירת המקל דומה לזביחה ששובר צואר הבהמה וכו', וכן הוא בשו"ע (נכסיוף ב' וג') ע"ש.

המבואר מזה שיש ב' דינים בתקרובת, האחד אם הוא מהדברים הקריבים ע"ג המזבח כגון כל מיני מאכל וכו', ואף אם אינו דבר מאכל אך הוא עובד בה דרך עבודתה ועשה בה כעין זביחה אזי גם זה נכלל בכלל תקרובת, וכן מבואר בשמעתתא דע"ז (דף נ"א ע"א) שבכדי שיאסר כתקרובת ע"ז חייב להיות כעין פנים, וברש"י (נ"ג ד"ה כעין רק אם מקריבים כמותו בביהמ"ק כגון בשר או סולת או שמנים נעשה תקרובת לע"ז דכתי' זבח לאלק' יחרם כי אם לה'

לבדו, ומה שאמרו שגם במקל ושברו שדומה לזביחה שג"כ אסור
כתקרובת, גם זה מבואר שם בגמ' וברש"י שם (נא) דשבירת מקל
דומה לשובר צואר בהמה.

ולפ"ז מתעורר השאלה באלו השערות שמגלחין לע"ז, דלכאורה
אינו בכלל הדברים הקריבים למזבח, שהרי השערות אינן
משמשות כקרבן בביהמ"ק, ומה שהנזיר מתגלח אינו בכלל עבודת
הקרבנות במקדש, נשהי בעצם הגילוח מן הדין שאסור לו לגלח כנגד
פתח העזרה משום בזיון המקדש כמבואר ברמב"ם בפ"ח מה' נזירות
ה"ג, ואינו קרבן לה' אלא פעולה של טהרה לנזיר, ומה שמביא
השיעור לביהמ"ק אינן להקרבה ולהקטרה ואינו מביא אותו
למזבח, אלא שכך הוא מצות שריפתן שמשליכן תחת הדוד
שמתבשלים בו השלמים בלשכת הנזירים שבעזרת הנשים,

וגריצי היא מנרות, שהב"י הביא שם הא דנסתפקו התוס' והרא"ש
בנרות שמדליקין לפני ע"ז אי הוּ נוי או תקרובת, וכתבו דאת"ל
דהוּ תקרובת מותר ליהנות מהם בלא ביטול משום דלא דמו
לתקרובת מזבח, ואת"ל דהוּ נוי צריכה ביטול וכו', וכי' הב"י שלכן
כללו הטור עם דברים שהם לנוי להחמיר שבלא ביטול אינו נותר,
גם הב"ח הביא דבריהם והקי' הלא אם הנרות תקרובת נמי לא
מהני ביטול שהרי הכהן היה מדליק הנרות בפנים בכל יום, ותי'
דלענין ביטול בעינן דוקא דבר מאכל כדכתי' קרא ויאכלו זבחי
מתים דמיניה ילפינן דתקרובת ע"ז אין לה ביטול ודוקא בתקרובת
כעין זביחה כדכתי' זבחי מתים, ולכאורה לפי זה בשערות שאינו
דבר מאכל גם אם יש לו דין תקרובת מועיל ביטול.

אך יש לדון בדברי הב"ח שבפשטות צ"ל שהא דכי' שלענין ביטול
בעינן דוקא דבר מאכל לאפוקי נרות, אין זה אלא כי בנרות ליכא
כעין זביחה, ובעינן לדונו מטעם שהכהן היה מדליק הנרות בפנים,

על זה כי שזה אינו אלא בדבר מאכל, אבל בכעין זביחה אפשר דמודה דלא בעי דבר מאכל, כי כן מבואר בשיגרת לשון הטור והב"י דעל זה שכי ותקרובתה אין לה ביטול כי ואיזהו תקרובת וכו' ומסיק גם על מקל ושברו, הרי שגם באינו דבר מאכל נאסר בכעין זביחה,

ולחידודא חשבתי דאפשר שהדבר תלוי בטעם הדין שבתקרובת אין לה ביטול, דהט"ז (נפק"ל) כי "ותקרובתה אין לה ביטול דכתי' זבחי מתים מה מת אין לו ביטול לעולם אף ע"ז כן, ונראה לי הטעם דתקרובת גרע דאליל עצמו ונויו תלוין בשלימותו דכל זמן שהוא שלם הוא פלח ליה וכן מחזיק אותה לנוי אבל אם נפסל בטל ממנו מחשבה זו משא"כ בתקרובת דאפי' דבר מועט שאינו חשוב מקריב לפניו נמצא דלא פקע איסור אם נפסל", [נראה בדרישה בשם מהרש"ל שעל הסמ"ג טעם נוסף לחלק בין ע"ז עצמה שמועיל ביטול לתקרובת שלא מועיל ביטול ע"ש], ולכאורה תמיהה מילתא טובא וכי הט"ז בא לדרוש טעמא דקרא, ותו הרי הט"ז עצמו בסק"א בדשקו"ט בדין מומר כי ודבר פשוט נ"ל דאפי' ישראל מומר לע"ז נקי ישראל ודינו עד שיעבוד דאע"פ שחטא ישראל הוא וכו' וכן לענין ביטול שאין יכול לבטל אליל כמו ישראל וכו' ודלא כמ"ש בדרישה בהג"ה (ס' קמ"ה) דישאל מומר לעכו"ם דינו כעכו"ם דהא ילפינן לה כאן מקראי דעשה הבדל בין עכו"ם לישראל ואין לדרוש לטעמיה דקראי אלא גזירת המלך הם דישאל אינו אוסר עד שיעבוד", וא"כ היאך בסעיף ד' הוא עצמו בא לדרוש טעמא דקרא,

וביותר בעי עיונא כי נפ"מ רבתי יש בין הכתוב לטעמו, כי לפי הכתוב א"א למילף אלא בדבר מאכל כד' הב"ח הנ"ל, ואף הנרות שהיו במקדש לא נחשב לתקרובת לענין ביטול כי אינם דבר מאכל

ואינם בכלל הדרש של ויאכלו זבחי מתים, ואם אכן כן הוא, נוכל לומר שהב"ח לשיטתו שכי בשו"ת הב"ח (הקט"ו) בסי' קי"ב שבאמת מאחר והתורה אסרה בהנאה בסתם ואין לנו קרא המלמד להתירו מאיסורו הרי הוא אסור לעולם, וכמו כן בתקרובת שאין לנו קרא להתיר ממילא היא אסורה, אלא הואיל והתורה התירה ע"ז ומשמשיה כשבטלה ס"ד אמינא דה"ה תקרובת ע"ז יש לנו ביטול לכן בעי קרא המלמדנו לאסור ע"ש, ולפ"ז ליכא למילף איסורא אלא דומיא דקרא והיינו בדבר מאכל,

ואילו לפי הטעם שכי הט"ז פשיטא שאין נפ"מ בין דבר מאכל לשאינו מאכל, שהרי בכל תקרובת מקריב לפניו גם דבר מועט שאינו חשוב וממילא לא בטיל, ואולי זהו הטעם של הרמב"ם שבאמת אינו מחלק בין דבר מאכל אלא בכל ענין שנמצא במקום עבודתה אסור ולית ליה ביטול כמבואר בש"ך (נכ"ק),

והגר"ח ווייס שליט"א העיר דאפשר שמה שהט"ז נתן טעם לדבר, הוא כי מצד הכתוב הוה אמינא שרק בתקרובת שהקריבו אין לה ביטול, קמ"ל בטעם הדבר שגם בהבאה שהביאה לשם תקרובת כבר נאסר ואין לה ביטול.

ולענ"ד עדיין לא ארווח לו, כי הקושיא במקומה עומדת דמאחר וקיי"ל דלא דרשינן טעמא דקרא היאך אפשר לחדש זאת מעצמינו עפ"י סברא בעלמא.

ומן הנראה מכאן שדעת הט"ז דתקרובת ע"ז אחר הביטול אסורה בהנאה מדרבנן, שהתוס' (נכ"ק ע"ב) נסתפקו אי האיסור הנאה של תקרובת אסור מה"ת או רק מדרבנן, והרמב"ם (נפ"ז דע"ז ה"ב) פוסק "ע"ז ומשמשיה ותקרובת שלה וכל הנעשה בשבילה אסור בהנאה שנאמר ולא תביא תועבה אל ביתך, וכל הנהנה באחד מכל אלו

לוקה שתים אחת משום ולא תביא ואחת משום ולא ידבק בידך מאומה מן החרס", ועיין בסה"מ (מנחה קל"ד) וברמב"ן (שם), (ולא כגמ' ע"ז לד: ובירושלמי פ"ה הל' י"ב), אולם הרשב"א בקידושין (קף נח.) כ' שאינו אלא איסור דרבנן דאיסור הנאה מתקרובת ע"ז ילפינן בע"ז (קף נ.) מדכתיב ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים ודברי קבלה הן ואסמכתא דרבנן, וע"ש בריטב"א שמסיק דאסור מה"ת, [נראה בשעה"מ פ"ה דאישות מה שהביא מהרשב"א בחידושיו לסנהדרין מז: גבי הא דאמרינן משמשין ממשמשין גמרינן שהקשה מעורו של מת דטמא רק מדרבנן, דמי גרע מתכריכין דאסור מהתורה, דהא ע"ז ילפינן ממת ותקרובת ע"ז אסור בהנאה מה"ת], ומעתה לפ"ז י"ל דזהו הטעם שהט"ז הוסיף בסברא דלא מועיל ביטול, דעד כאן לא פליגי הראשונים אם הוא מן התורה או מדרבנן, אלא על העצם האיסור הנאה, דאי ילפינן מקרא דולא תביא וכו' ולא ידבק וכו' הרי זה מן התורה ואי ילפינן מויאכלו זבחי מתים אינו אלא מדרבנן, אבל לגבי זה דלא מועיל ביטול לכו"ע ילפינן ל"י מקרא דויאכלו זבחי מתים, וזה בודאי דברי קבלה ואסמכתא דרבנן, לכן הוסיף הט"ז בטעם ובסברא ואינו ענין להא דלא דרשי טעמא דקרא.

ד.

אך לכאורה יש לאסור דאיברא שאינו בכלל תקרובת הקריבים למזבח, מ"מ בגילוח השיער הוא דרך זביחה, דלא גרע ממקל ושברו שדומה לזביחה שג"כ אסור כתקרובת, כמבואר בשו"ע דשבירת מקל דומה לשובר צואר בהמה, וא"כ אפשר שגם גילוח השערות יהיה כעין שבירת הצואר,

אולם זה אינו דשבירת המקל הוא ששובר גוף המקל עצמו ודומה לזביחה ששובר גוף הבהמה, אבל בגילוח השיער אינו אלא כמפריד השערות מהראש, והרי זהו דרכו וטבעו של האדם ושערו, שמסתפר ומתגלח מזמן לזמן ואינו ענין לשבירה וזביחה,

אך יש לדחות מהמבואר בגמ' ע"ז נ"א מצא בראשו וכו' פרכילי ענבים ועטרות של שבלים וכו' וכל דבר שכיו"ב קרב ע"ג המזבח אסור וכו', ופריך בגמ' פרכילי ענבים ועטרות של שבלים לא כעין פנים איכא ולא כעין זריקה משתברת איכא, אמר רבא אמר עולא כגון שבצרן מתחלה לכך, וברש"י שבצרן מתחלה לצורך עכו"ם ובבבירותן עבדה לעכו"ם דהוי כשבר מקל לפנייה דדמי לזביחה,

וא"כ לכאורה ה"ה בשערות שגולחו לשם ע"ז, כי מה לי בצירה ומה לי גילוח,

אולם זה אינו, כי מזה שבשו"ע נזכר מקל ולא נזכר בצירה הלא דבר הוא, [והרי הבי"ע עצמו בכסף משנה פ"ז מה' ע"ז הטי"ז הביא מהרמ"ך שהק' למה לא הביא הרמב"ם הא דפרכילי ענבים שבצרם מתחילה לכך, כמו שהביא בפ"ג הי"ד דין המקל שנאסר], וכבר עמד בזה החזון אי"ש ביו"ד (ס' נ"ז סק"ל) וכו' שהגם שבשו"ע לא נזכר דין פרכילי ענבים, אנו למידין אותו מהגמ' ע"ש,

והנה הר"ן פי' בפרכילי ענבים דהוו כעין פנים כיון שהיו באים במקדש לבכורים ואע"ג שאין בהם עבודה לגבוה כעין פנים מקרי וכו' (ולא כה"ט פ"ד ע"ז מ"ט), וכ"כ הרמב"ן,

ולפ"ז ברור שזה אינו בגילוח שאינו כעין עבודת פנים שאינו מביאו למקדש כנ"ל.

אך יש לסתור שהרי דברי הר"ן על שיטת רש"י קאי, דעל מה שרש"י סובר שאין המקל נאסר ע"י שבירתו אם אין עובדין את

הע"ז בקישקוש מקל, הק' הר"ן דא"כ למה נאסרו פריכילי ענבים ועטרת שבלים, הרי גם אם בצרן מתחלה לכך מ"מ הרי בע"ז של מרקוליס עסקינן ואין דרכה של מרקוליס בכל אלו כלל, ותי' שבמקל דליכא שום תקרובת מקל בפנים בעינן שתהא עבודתה במקל, אבל בפרכילי ענבים וכו' שיש במינם קרב בפנים בביכורים שפיר מתסר, ומעתה לפי"ז גם לרש"י וגם לר"ן לא בעינן לטעמא שכיו"ב הוה בא לפנים בבכורים אלא בע"ז שאין דרכה לעבודה בכל אלו, אבל במקל דמייירי בדרך העבודה אזי גם אם אין כיו"ב בא לפנים כל שהוא דומה לזביחה נאסר,

ולפ"ז בשערות הגם שאין כיו"ב בא לפנים מ"מ אפשר שדרך העבודה הוא בזה שמתגלחת וגם דומה לזביחה.

והנה הרא"ש (נרפ"ל ע"ז) פי' דכיון דמידי דמיכל הוא וראוי לעשות ממנו יין וסולת הקריבים בפנים תלינן דלשם דורון ותקרובת הובאו לשם, וכו' החזון אי"ש (סס) דהרא"ש לא ניתא לי' בטעם הר"ן שכי' שהיו באים למקדש לבכורים כי בכורים אין עולין למזבח לכן פי' משום שראויין ליין, [ולפי"ז צ"ל שפרכילי ענבים הם בכלל בשר או יין או פירות שהזכיר הרמב"ם בהט"ו, אך שם התנה איסורם בהקרבה לפני ע"ז דייקא, שלא די בזה שהכניסו אותם לבית ע"ז, כי לא נחשב לתקרובת אלא כשהביאום והקריבום לע"ז],

אולם הרשב"א בד"ה אלא פרכילי ענבים וכו' פתח בקושיא "וא"ת פרכילי ענבים עבדי מינה חמרא וראוי למזבח הוא, זאת אינה קושיא דדרכן של פרכילי ענבים אינם ראויים לפנים וכל אימת נמי דמיקרו ענבים לא חזו, וכי עצרינן להו לאו היינו פרכילין אלא מין אחר דעד השתא ענבים והשתא יין, וכן סלת וחטים שני מינים מיקרו, אלא הא קשיא לי דפרכילי ענבים גופייהו ודאי כעין פנים נינהו שהרי מקריבין אותם לפנים בכורים, ואם תתרץ כיון דהוה

סלקא דעתין השתא דלא בצרן מתחילה לכך אלא שהביאן מן הביצור לאו כעין פנים ניהו שהרי בכורים לשם בכורין בוצרין אותם ואין מביאין אותם מפירות שלקח בשוק וכעין פנים ממש בעינן וכו', ומש"ה פריק רבא בר עולא כגון שבצרן מתחלה לכך דהו"ל כעין פנים בבכורים, וניחא בין למ"ד בעינן כעין זביחה [שבצירתן לשם ע"ז הויא לה כשבירת מפרקת של בהמת פנים] בין למ"ד בעינן כעין פנים ממש [דכיון שבצרן לשם כך הויא לן כעין בכורים],

ואולי גם לפי הרא"ש י"ל דהא דאמרו שבצרן מתחלה לכך בא ליישב הטעם שנחשב כראוים לפנים, אף שכל אימת שנקראו ענבים אינם ראוים לפנים, מ"מ כיון שבצרן לעשות ממנו יין ולהקריבן בפנים אפשר דכעין פנים נחשב, וחל עליו שם יין.

עכ"פ בענין השערות ברור שאינו כעין פנים, ולפנינו הספק אם די בזה שיהי' נחשב כעין זביחה ויהי' אסור גם כשאינו כעין פנים.

ה.

והנה הגר"מ שטרנבוך שליט"א בקונטרס תשובות ונהגות יו"ד (סי' תי"ז) כי שורש האי דינא בעי"ז (נא.) דפירות שבצרן לעי"ז נאסרו בכך שהבצירה דומה לשחיטה, וא"כ הכי נמי בגזז שערות ראשו להקטיר לעי"ז הוה כשחיטה ונאסר בהנאה מה"ת כדין תקרובות עבודה זרה, דמאחר שעבודתם בהשערות והוא גזז לעי"ז דומה לשחיטה ואסור. אך להרמב"ם לא נאסר כה"ג, שהרמב"ם בפ"ג דעי"ז (ס"ד) סותר לכאורה דברי עצמו שם, שבשיבר מקל לפניו פוסק דנאסר דדומה לשחיטה, ובשחט חגב או בהמה בעלת מום פוסק דלא נאסר שאינו דומה לקרבן ע"ש, ותמוה דאטו שחט בהמה

בעלת מום גרע משיבר מקל לע"ז דנאסר אף שאינו כקרבו, וכן תמה בהשגת הראב"ד (ספ), ובי"אור שמח" (ספ) תירץ דשחיטה הוא כהכנה לדבר שעולה אחר כך להקטרה, ואין כאן משום תקרובת ע"ז אלא משום שעובד בה לע"ז, ולכן במחוסר אבר או בחגב שאין בהו הגדר שחיטה כבהמה פטרינן, ולא חשיב מעשה עבודה דע"ז, אבל הקטיר או הקריב חגב לע"ז נאסר משום תקרובת ע"ז, דלא גרע מספת לה צואה או ניסך לה מי רגלים דנאסר ע"ש. ולפי זה בצר פירות לעבודה זרה דנאסר, צ"ל לדעתו שאינו דומה לשחיטה שאין אחר בצירת הפירות שום עבודה רק מניחה בבית האלילים, ולכן הבצירה לחוד היא העבודה ואינו כשחיטה שקודם להקטרה וסגי בהכי לאסור, ומעתה בנידון דידן שגוזזין השערות כדי להקטיר אחר כך, דומה לשחיטת בהמה להקטיר שאפילו בבעל מום פטור, וכ"ש בשערות שלא נאסרו בכך, ולא דמי לשבירת מקל בפני ע"ז שעובד בכך לחוד וסגי ולכן נאסר כתקרובת ע"ז, ולפ"ז לכאורה יש לנו סמך להקל שאין בשערות אלו איסור תקרובות עכ"ד,

אולם לענ"ד לפי העדויות שהגיעו מהשליחים שנסעו להודו ברור לכל שאין מקטירין השערות, וא"כ להנ"ל לכאורה דמי לבצירת פירות ושבירת מקל.

והנה הגרמ"ש שליט"א עצמו כי שיש לדחות באופן אחר, "חדא דהכא גזיזת השערות עצמה נחשב אצלם לגוף העבודה זרה, ומה שמוסרים לכומר להקטרה ושריפה הוא לייקר האלילים, וא"כ לא דמי כלל, ותו דשיטת הרמב"ם אפשר לפרש כפשוטו, ששחיטת חגב מבואר בסוגיא שצוארו דומה לבהמה, וכן בעל מום שדומה לבהמה הוא דבעינן דוקא דומיא לה בבהמה כשרה, ולכן בחגב או בעל מום לא נאסרו, משא"כ בגזיזת שערות הא לא שייך כלל לשחיטת

בהמה, ונראה דלכ"ע נאסר בכך. וכן משמע כהאי פירושא שהרמב"ם סתם בשחט חגב שלא נאסר, ולא פירש דמיירי דוקא בנתכוין להקטיר אחר כך, ולדברי ה"אור שמח" היה צריך לפרש בחגב שלא נאסר דוקא כה"ג שדעתו להקטירו אח"כ. וביותר נראה דאפילו לביאור האוי"ש גופא יש לאסור, דכל דבריו דוקא בבעלי חיים כמו בהמה וחגב הוא דפוטר בשחיטה כשאינו ראוי וצריך עוד הקטרה, אבל בשערות אין עליהו תואר קרבן כלל, וע"כ דומין תמיד למקל נמצא דגם לאוי"ש חייבין כה"ג נולא דמי לנזיר ששורפין שערותיו תחת הדוד וכמו שנבאר להלן, ועוד דהלא הרא"ש השיג על הרמב"ם וכן הר"ן חולק וסבירא להו שלדידן דשיביר מקל חייב הוא הדין בבעל מום וחגב, ולפי כל זה פשוט שאין להתיר איסור תקרובות מסברא הנ"ל, דלענין חיוב משום עבודה זרה חייבין בכל אופן שהוא כדרכה, ורק לענין איסור שיהא התקרובת אסור בהנאה בעיני כעין פנים, וכמבואר בסוגיא שם, ומעתה י"ל דפירות דהוא כעין פנים חייבין שלא בפניה אף בשלא כדרכה ובשיביר מקל".

ו.

אולם לענ"ד אחר העיון נראה שאין תגלחת דומה לבצירה, כי התינוח אם פרכילי ענבים היה הפי" מה שתולש הענבים מן הזמורה היה דומה לשערות שמגלחן מראשו, אבל הפי" פרכילי ענבים הוא כמ"ש בתוי"ט "כשהענבים כרותים עם הזמורות נקראים פרכילי ענבים, כך פי" הרע"ב במשנה ג' פ"ק דעוקצין", וכן פי" בתפארת ישראל "בלשון לאטיין נקראו זמורות ענבים משולבות כשרשרות במעשה אומן, פרגולא", ואפשר שהחיתוך הזה הוא כעין זביחה ושבירה ששובר הדבר עצמו, משא"כ בחיתוך שערות.

ז.

אלא שעל אף זאת יש מקום לחוש באלו השערות, לפי מה שכי' הרמב"ם (נפ"ז מה' ע"ז ה"ט"ז) "אם מצאן בפנים בין דרך כבוד בין דרך בזיון בין דבר הראוי למזבח בין דבר שאינו ראוי כל הנמצא בפנים אסור וכו'", ובשער המלך (ה' לולג פ"ח) הביא מתלמידי רבינו יונה שגם בדבר שאינו קרב בפנים ולא נעשתה בו עבודת פנים אם הקריבו אותו לפני הע"ז נאסר בהנאה, וכי' שגם הבי"י (נפ"י קל"ט) ס"ל כן בדעת הרמב"ם, וראה בכנסת הגדולה (נהג"י ג') בשם הרמ"ך שהובא בכסף משנה (נפ"ח מה' ע"ז ה"ט) ע"ש, וא"כ לכאורה גם אלו השערות בכלל,

אך זה אינו, כי השער המלך שם כי שבכה"ג יש לזה ביטול שאינו חמור מע"ז עצמה שיש לה ביטול, כי רק בתקרובת גמורה חידשה תורה בגזה"כ שיהי' יותר חמור מע"ז עצמה ולא מועיל לזה ביטול, משא"כ בתקרובת שאין לה דין תקרובת ונאסרת רק כמו ע"ז עצמה לזה מועיל ביטול, וכן מפורש במאירי בשם י"א שבתקרובת שאינה באה בפנים ולא נעשתה בה עבודת פנים אסורה בהנאה אבל יש לה ביטול, כדין ע"ז עצמה ע"ש,

ולפ"ז באלו השערות אם נגדירה כאינה באה בפנים ולא נעשתה בה עבודת פנים, אזי גם לרמב"ם וסייעתו יועיל בה ביטול, ובדאי שאין לך ביטול גדולה מזו שהגוי מכרו למסחר,

ח.

אולם הש"ך (נפ"י קל"ט סק"ג) כי שלדעת הרמב"ם "אפי' נרות שאין בהם דרך זביחה מ"מ אם הכניסום במקום עבודתם, תקרובת

נינהו ולית להו ביטול, ודבריו נכונים וכל בעל נפש יש לו להחמיר, ולא דוקא נרות אלא בכל הדברים שהיו בבית תרופתם איכא משום תקרובת עכו"ם דשמא נכנסו במקום עבודתם ואין להם ביטול כלל להרמב"ם, ונראה שדייק לומר ולא דוקא נרות וכו', שלא נטעה לומר דוקא נרות כי היו במקדש כקו' הבי"ח הנ"ל, בזה מחמיר הרמב"ם גם כשאנו דרך זביחה, משא"כ בדברים שלא היו במקדש קמ"ל שכל שהיו בבית תרופתם איכא משום תקרובת עכו"ם כנ"ל, ולפי"ז גם באלו השערות היה אפשר לומר שכל בעל נפש יש לו להחמיר לחוש לשי' הרמב"ם.

ונראה שגם לפי שי' הש"ך אפשר לחלק מהנידון ברמב"ם ובש"ך אל הנידון בתגלחת השערות, כי אם להחמיר כשי' הרמב"ם אתאנו הרי זה אינו אלא אם התקרובת הוא במקום עבודתו, והוא לפניו מהמחיצה של מקום פולחנם, כלשון הטור "אם מוצאין אותו בפני ע"ז או שמוצא אותו לפניו מהמחיצה הפרוסה לפניו וכו'", וכן הוא הלשון בשו"ע בס"ה "לפנים מהמחיצה הפרוסה לפניו וכו'", ואכן אם היו מביאים השערות במקום עבודתה היה מקום להצריך לכל בעל נפש להחמיר כרמב"ם, אך לפי העדויות שהגיעו לבית דינו של הגר"י קרליץ שליט"א והגר"ש וואזנר שליט"א המציאות הוא שיש בית ע"ז, ובנפרד יש בנין ענק בן כמה קומות שבו מתגלחים, וסביבות לזה הוקמו בתי הארחה ומלונות בכדי לקבל את הבאים, כל הבאים מודעים לכך שהמנחות שהם מביאים נלקחים ע"י עובדי המקום ונמכרים והן או חליפיהן משמשות לצרכי המקום והסביב לו, לפני שנכנסים למקום חולצים הנעלים, ונכנסים לאולמות התספורת, אשר שם יושבים ספרים והם מגלחים את הבאים, בחדרי התספורת אין ע"ז או תמונות של הפסל, ואין רואים במבט החוצה את הפסל שבחוץ, אך בבנין הזה

בקומת התספורת התחתונה ישנו אולם קטן עם כמה מן העי"ז שלהם והוא מיוחד לתיפלה, בעת הגילוח ישנם כאלו שמשננים את שם העי"ז שהם מאמינים בו, וישנם שחושבים על שמו בעת התגלחת, והיתר מתגלחים מבלי התיחסות כלשהו, יש כלי המכונה כלי ההונדי אשר שם מכניסים את השערות, המתגלחים מיחסים אל הכלי כוחות והשפעות ע"כ תוכן העדויות בקיצור,

ומעתה לפי"ז כאשר התגלחת היא במקום מרוחק מבית עי"ז, ובגזיזת השערות לא הקריבו את השערות לפני האליל עצמו, ורק שהחיתוך היה בבית השייך לעי"ז, ומיד אח"כ שמים את השער בכלי של עי"ז, ואז לוקחים אותה לאריזה ולשיווק, באופן זה מאן יימר שזה נקי תקרובת לפנים מהמחיצה הפרוסה, וגם אם נאמר שהם מייחסים לכלי הונדי כוחות והשפעה, הרי ברור שאין הם רואים בכלי את האליל עצמו אלא כצינור השפעה ולא כעצם דבר, ומהכי תיתי שבפני הכלי יחשב כלפני העי"ז עצמה,

[ואולם ראה באבן האזל שכל שהקריבוהו לשם קרבן לפני העי"ז יש לו דין תקרובת שאסורה בהנאה ואין לה ביטול, למרות שאינו קרב בפנים וכו', משא"כ בדבר שלא הובא לעי"ז אלא נעשה בו מעשה לכבוד עי"ז במרחק קצת ממנה שאינו נאסר אלא אם הוא דבר שקרב בפנים או שנעשתה בו עבודת פנים ע"ש],

וראיתי בקונטרס תשובות והנהגות מה שכי הגרמ"ש שליט"א וז"ל "שוב אמרתי עוד סברא לדייק בלשון הגמרא דמסיק שיבר מקל בפניה חייב, משמע שיבר בפניה דוקא, ויש לומר כיון שאין שבירת מקל כשחטיטה ממש רק דומה לה, לא אסרינן אלא בפני האלילים דוקא, ובבצר פירות שנאסרו אף שלא בפני העי"ז, היינו טעמא דפירות הוו מילי דקרבת כבכורים וכמבואר בר"ן ולהכי נאסרין אף שלא בפניו, אבל שערות שאינם מילי דקרבת, דבנזיר נמי אינה

עבודה כמ"ש, אין לחייב אלא בפני האלילים, אבל לא מצאתי ראיות להאי סברא, ועוד שלא נתברר לי אם באמת מגלחין תמיד שלא בפני האלילים דוקא. וביותר יש לומר ולחלק שדוקא בשיבר מקל נאסרת רק אם שיבר בפניה, והיינו כשאין עבודתה בכך והא דחייבין עליה מפני שהיא כעין עבודת פנים דהוי כשחיטה ולכן מתחייב רק כשהיי בפניה דאז הוי כעין פנים, אבל בחודו שדרך עבודתה הוא בגילוח השערות להקטרה בזה אין צריך שיהא כעין עבודת פנים ולא צריך בפניה, ונאסרו השערות שגילחן לע"ז שדרך בכך לע"ז האף דהוי שלא בפניה, דהוה בכך כקרבן ממש. ועוד נראה דאפילו נימא דלא חשיבא עבודתה בכך ואין נאסר משום תקרובת ע"ז, מ"מ כיון דבכעין פנים בכל גווני נאסר משום תקרובת ע"ז, הנה שערות שמקטירים לע"ז חשיבא כעין פנים, דלענין הקטרה אין צריך בע"ז ואפילו קרבן עצים שמקטרים במזבח חשיבא קרבן, ולכן גם הקטרת שערות דינו כעין פנים, דאפילו יתברר ששריפת השערות ב"הודו אינה נעשית במזבחי או בבמה ולא דמי כלל להקטרה אצלנו, בע"ז סג"ל במע"ז פנים לחוד, שבניסך נאסר אפילו מי רגלים, ושבר מקל נמי חייב בזביחה, וכאן נמי שריפה לחוד נאסר כיון דדמי להקטרה דילן, ונראה דכיון דחייבין בכעין פנים מחשבין נמי מעבודה לעבודה ולכן גם בגילוח השערות הוא כעין שחיטה כדי להקטירם לע"ז ועל כן אוסר כתקרובת ע"ז ודו"ק היטב. וביותר נראה עוד סברא לאסור, דכאשר מביאים את השערות לבית אלילים הלוא אפילו לא מקטירים נאסר הכל, שרק בהכניסום להקטרה ועדיין לא הקטירום הוא דלא נאסרו ע"ש, וכדמשמע להדיא ברמב"ם (פ"ז דע"ז סל"ה ע"ז) ועיין היטב בב"ח ושי"ך (קל"ט ס"ק ג') דראוי לאסור מה"ת כה"ג, ואולי הטעם דהוה נוי וכבוד לבית האלילים ונויי ע"ז אסור בהנאה, וכ"ש בעניננו שעבודתה נמי בכך וצ"ב. ובלאו הכי הר"ן

מפרש שאם מקטיר אפילו מקצת נאסר הכל בהנאה, ועכ"פ פשוט שאין להקל כלל בשערות אלו וראוי לאוסרן כתקרובות עבודה זרה ממש".

ולענ"ד מאחר וכל המהלכים לאסור בנויין על ההנחה שהשערות עומדין להקטרה, ומקטירין מקצתן וכיו"ב, לכן כאשר מתברר בבירור מוחלט שבזמנינו אין הן עומדין כלל להקטרה, רק למסחר מה שראוי והיתר לאשפה, נפל היסוד נפל הבנין, והדרינן להתיירא דשלא בפניה כנ"ל.

ט.

ועתה תיתי לן בזה לצטט מתוך תשובתו של הגאון רי"ש אלישיב שליט"א בקובץ תשובות ס"י ע"ז בכסלו תש"ן, במכתבו להר"א סטפנסקי שיחי, ~~והנה הנהיג דף נ' עכו"ם שעובדים אותה~~ ~~במקל שבר מקל בפניה, וכן בדף נ"א שבר מקל בפני חייב ונאסרת,~~ וכ"ה לשון הרמב"ם פ"ז מע"ז ובשו"ע ס"י קל"ט. אלא דבע"ז דף נ"ט פליגי בזה תנאי אי בעינן ניסוך בפני ע"ז דוקא ועכו"ם שניסך יינו של ישראל שלא בפני עכו"ם אסור, ור"י בן בבא וריב"ב מתירין, משום שני דברים אי שאין מנסכין יין אלא בפני עכו"ם וקיי"ל דרבנן דנאסר אפי' שלא בפני עכו"ם. מ"מ י"ל דזה דוקא בניסוך וה"ה שחיטה זריקה הקטרה דדבר הנעשה בפנים, אבל דברים שלא שייכים בפנים ורק דנאסרים בגלל דדמי שבירה לזביחת בהמה ששובר מפרקתה, זה דוקא כאמור לעיל באופן שעובדין אותה בקשקוש מקל, וז"ל הריטב"א שם דכיון דליכא עבודת מקל לפניי היכי חשבינן לה כעין זביחה אלא דכיון שבכד

עבודתה במקל הוא מקל לדידה כבהמה בפנים, ומעתה הוא שבירת מקל זה כזביחת מפרקת בהמה וחשיבא ליהוי תולדה דידה. ובוה ובכיוצ"ב שפיר י"ל דבעינן שתה"י דוקא בפני, וע' ריטבי"א ע"ז דף נ"ט דמסתבר טעמייהו דר"י ב"ב וריב"ב שאין מנסכין אלא בפני ע"ז. ולפי"ז במקרה דנן הרי אין מתגלחים אלא בחוץ לבית ע"ז, אכן בע"ז דף נ"א גרסינן בשלמא יינות שמנים וסלתות איכא כעין פנים ואיכא כעין זריקה המשתברת אלא פרכילי ענבים ועטרות של בשבלים לא כעין בפנים איכא ולא כעין זריקה המשתברת איכא א"ר כגון שבצרן מתחלה לכם. ופירש"י שבבצירתן עבדה לעכו"ם דהוי כשבר מקל לפניו דדמי לזביחה. הרי לכאורה גם בהני לא בעינן שיהי בפני ע"ז. אכן בלא"ה הק' הראשונים על שיטת רש"י הסובר שאין המקל נאסר ע"י שבירתו אם אין עובדין את הע"ז בקישקוש מקל. ולמה א"כ נאסרו פרכילי ענבים ועטרות שבלים גם אם בצרן מתחלה לכך מ"מ הרי בע"ז של מרקוליס עסקינן ואין דרכה של מרקוליס בכל אלו כלל ות"י דהתם ליכא שום תקרובת מקל בפנים בעינן שתהא עבודתה במקל אבל הכא שכיוצא בו הוה בא לפנים בבכורים שפיר מתסר מדאורייתא אליבא דרב". ולפי"ז אכתי לא שמענו במילי אחרינו כגון שבירת מקל שיאסר אם שבר מחוץ לבית ע"ז. שו"ר בס' עבודת עבודה להגאון מוהר"ש קלוגר זצ"ל וזל"ש כגון שבצרן מתחלה לכך, הנה כיון דנקט תחלה שיבר מקל לפני משמע דאם לא היי בפני פטור, וא"כ צ"ל דלמאי דמשני עכשיו שבצרן מתחלה לכך, דעיקר איסורו מצד הבצירה, א"כ צ"ל שהי הכרם נטוע לפני ע"ז ובצרן לפני לעבודתה ולכך מתסרו, אך אפשר"ל דמאי דנקט תחלה שבר מקל לפני הוי רק דאז בסתמא אף שאינו מפרש דהוי לעבודתה מסתמא הוי לעבודתה וחיוב, אבל שלא בפני אינו חייב בסתמא, אבל אם פירש דהוי לעבודתה חייב, וא"כ שוב י"ל דמיירי כאן שלא בפני

רק שבצרן מתחלה בפירוש לכך". ותירוצו השני צ"ע דלכאוי משנה שאינה צריכה היא, דאטו ס"ד באחד שבר מקל ולא אמר מידי שיאסר משום תקרובות ע"ז, גם אם שבר בפניה סתם לעבודתה בקשקש מקל פשיטא דסתמא כפירושו.

י.

עוד זאת אדרוש להקל שאין בה משום תקרובת, לפי מה שכי' הרמב"ם (נפ"ח סט"ז) בשר או יין או פירות שהכינום להקריבן לע"ז לא נאסרו בהנאה אעפ"י שהכניסו אותם לבית ע"ז עד שיקריבום לפניה, ובשו"ע (קל"ט) משהביאו לפניה ועשה ממנו תקרובת נאסר וכי' הטי"ז שם סק"ב שעשה ממנו תקרובת הפירוש בהבאה שהביאה לשם תקרובת כמ"ש בס"ג אם הניחו לפניה לשם תקרובת, וכן בס"ו מה שרואין שמכניסין אותו לאלילים של עכו"ם ועדיין לא נכנס מותר שעדיין לא נעשה תקרובת, וא"כ כאן שכלל לא חשבו להקריב את השיער בפועל רק לגלח ולמכור בודאי דשרי, והדברים מוכחים מהפרסומים של בית ע"ז עצמה המפרטין כל פרטי העבודה בענין השערות ולא מוזכר כלל ענין הבאת השערות עצמן או הקטרתן לפני הע"ז וא"כ למה שיאסרו השערות, זולת אם נאמר שזהו שמכניסין השערות בהונדי הוא ההבאה, וצ"ע.

יא.

והנה ראיתי מי שכי' להתיר מהטעם שהמתגלחת אינה עושה מעשה התספורת, רק מרכינה ראש, ויש לה דין מסייעת, וציין לעיין בשו"ע הרב (ה' קנ"ט ס"י ק"מ ס"ז), ובמג"א (ס"ט) מהנקודת כסף, ובחכם צבי (ס"י פ"ט) ע"ש, וכי' דלפ"ז לא איכפת לן במה שהמתגלחת חושבת

שמקריבה לאליל, מאחר והמגלח יודע שהשערות הולכות למסחר להחזקת המקום, וא"כ הרי זה בכלל זה מחשב וזה עובד, ודינו כמבואר בה' שחיטה (נסי' ד' ס"ג) דישראל ששחט בהמה של עכו"ם אפי' חישב העכו"ם לעי"ז כשירה, וכי' הש"ך (נפסק"ג) שאפי' שמע השוחט שהעכו"ם חשב, דזה מחשב וזה עובד לא מהני ע"ש.

וראיתי שכבר שקוי"ט בזה הגאון רי"ש אלישיב שליט"א בקובץ תשובות הנ"ל וז"ל "והנה קיי"ל ביו"ד (סי' קל"ט סעיף ז') דבר שאין מקריבין ממנו בפנים אינו נאסר מדין תקרובות וא"כ עשה ממנו כעין זביחה או כעין זריקה המשתברת, והוא דרך לעבודה באותו דבר אע"פ שאין דרך לעבודה בזה הענין כיצד עבו"ז שעובדים אותה שמקשקשים לפני' במקל ושיבר מקל לפני' נאסר מפני ששבירת המקל דומה לזביחה אבל אם אין עובדים אותה במקל כלל אינו חייב ולא נאסר. לפי האמור, אין עובדים ע"ז שלהם בהקרבת שערות כלל, ואם כן גם אם הי' מתכוון המתגלח לעבוד בזה את העי"ז שלו, אכתי לא נאסר וכנ"ל. והנה המגלחים הלא יודעים שהשערות הולכות לאשפה או עומדים למסחר, והא קיי"ל דאין הכל הולך אלא אחר העובד, וישראל ששחט בהמתו של גוי אפי' חישב הגוי לעי"ז כשרה (ו"ד סי' ד' סעי' ג'), אך בני"ד גם הניקף מסייע, וקיי"ל (מסכת ז') אחד המקיף ואחד הניקף לוקה. אכן לדעת הש"ך בנקוה"כ יו"ד (סי' קל"ח) מסייע אין בו ממש, ורק בלאו דלא תקיפו מדאפקיה רחמנא בלשון רבים משמע דאתרי אזהר רחמנא וגם ניקף בכלל. ודלא להוי כלאו שאין בו מעשה בזה סגי במה שהוא מסייע דבמעשה כל דהוא סגי. והא כדאמרי' בעלמא עקימת פיו הוי מעשה וכ"כ הריטב"א (נמש"כ), ואף להט"ז החולק ע"ז וס"ל דבזה שמטה עצמו אליו להקיפו ייחשב מעשה [וזה כתי' קמא בריטב"א הנ"ל] אכתי יש לדון אם בסיוע של הניקף ייחשב כעובד

שיאסר משום תקרובות. ועי' סד"ט (סי' קל"ח סקל"ט) ועי' בריטב"א (מס' כ') בהדיא בשם ר"מ כדברי הש"ך, ואף שכי' שם עוד תי', נראה מדבריו שתירוץ זה שכי' בשם הר"מ הוא עיקר, וכ"נ מתוס' בפי' המצניע וכד' המג"א בסי' ש"מ".

אלא שכל זאת אינו אלא אם המגלחים אינם מאמינים בשטותם ויודעים שכל הענין הוא מסחרי וכלכלי להחזקת המקום, אבל בתקציר מהתרשמות הרבנים מעדויות שהתקבלו בפני הגר"נ והגר"ש הנ"ל הם כותבים: שהמגלחים הם אנשים מאמינים בשטותם העושים הכל עפ"י הדרכה שקבלו אך לא ידוע אם עושים ע"י המתגלח או ע"י כללי המקום שהוא אדוק בע"ז ביותר, עוד זאת העידו העדים: "באופן כללי כל הבאים מודעים לכך שהמנחות שלהם נלקחות ומשמשות הן או חליפיהן לצרכי המקום והסביב לו, התשובות שקבלנו בקשר לכך היו בנוסח: אנחנו נותנים זאת לפסל, ומבחינתנו אנחנו נותנים זאת אליו ובזה הסתיים חלקנו", ובתשובה לשאלה העיד העד "ההבנה הכללית של כולם הוא שכל מה שנותנים וכי' נמכר או משמש את צרכי הפסל ומה שמסביב לו ישירות, הם חזרו ואמרו לי שמבחינתם הם נותנים זאת לפסל ובזאת הועבר לשליטת הפסל והסתיים תפקידם, ואנשי המקום הנחשבים לשלוחי הפסל הם המשתמשים בזאת לכל הצרכים הרבים של המקום",

ולפ"ז מסופקני אם אפשר להגיע להיתר של זה מחשב וזה עובד, וכמו כן יש לעיין שגם אם מסייע אין בו ממש, מ"מ בכדי להחל חלות המחשבה שלו אפשר שדי בזה שמטה אליו להקיפו, ומכ"ש כאשר נוגע לשערותיו שלו,

יב.

עוד זאת עלינו לברר אם יש בזה היתר של שינוי מעשה, כי לפי עדות כל המומחים העוסקים בדבר, חקרתי ודרשתי היטב ומצאתי כי השערות הבאות מהודו עוד לפני שמשווקים אותן הן עוברות תהליך של שינוי מעשה, שבלי שום ספק הוא בגדר של שינוי שאינו חוזר לברייתו, בשלב א' שורין אותן באמבטיה עם חומרים כימיים להוריד כל השומנים מהן, ובשלב ב' מעבירים אותן לשריה כימית נוספת שמקלפת מהן כל שכבות הקשקשים הדבוקין בהן, ובהמשך לתהליך הזה יש שמוציאין מתוכן כל הפגרמנטים הטבעיים, ואחר כך הן עוברין תהליך הצביעה, ורק אחרי עיבוד השערות מתחיל תהליך אריגת השיער על רשת הפיאה, - כל התהליך הזה הוא שינוי מוחלט כמבואר בב"ק (נפ' גאזל), ומעתה עלינו לדון אם באיסור תקרובת מועיל שינוי מעשה להתיר, או לפחות אחר הביטול אם מהני השינוי מעשה,

דלכאורה י"ל דשאני תקרובת ע"ז מאתנן, שעל אף שבאתנן קיי"ל כב"ה דהן ולא שינוייהן, וטעמם שבשינוי מעשה נעשה כדבר חדש, ומה שה"י אתנן הוה כנאבד ואינו, כמ"ש בתוס' ב"ק (ס"ה ע"ב), מ"מ בע"ז אפשר שלא יועיל, דבתקרובת ע"ז שגם חילופיהן אסורין כמבואר בקידושין (נח' ע"א וכו"ל קמ"ה), אפשר שגם הדבר החדש שנולד מהתקרובת לא עדיף מחילופיהן דאסירי, תדע דהרי אפרן אסור ואין לך שינוי גדול מזה,

אולם בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' מ"ז) שקו"ט בנרות של בית ע"ז שהותכו אם מותר להשתמש בהם בביהכ"נ, שאינו דומה לצמר לעשות מהן ציצית דקיי"ל באו"ח (סי' י"א ס"ח) דאין שינוי ההוא מתרת, וכן בנרות שיעוה שנשתירו מהדלקתן לפני ע"ז דמאס כמבואר באו"ח (סי' קנ"ד סי"א ובמג"א שם סק"ז, וכו"ל קל"ט ס"ג), יו"ד דבנרות

שהותכו הוה שינוי טפי, וציין לעיין בחות יאיר (סי' קס"א וקס"ב) שמחלק בין שינוי תפירת כלים לשינוי ההיתוך, ומסיק שהמיקל לא הפסיד והמחמיר תע"ב ע"ש, הרי שגם לדבר מצוה דחמיר משום דמאיס כמבואר בשו"ע מ"מ מצא צד להקל בשינוי של היתוך, דהוה כפנים חדשות, ובשו"ת מהרש"ם (ת"ל סי' מו') מביא בשם בנו שהעיר מתוס' זבחים (ל"ה ע"א) דבגד שנקרע וחזר ותפרו הוי בגד חדש וכלי חדש כאילו אינו ראשון ע"ש, וא"כ בתהליך העיבוד של השערות שלפי דעת המומחים הן עוברין שינוי מוחלט גם בקילוף הקשקשים וגם בשאיבת הפרמנטים מהשיער ואח"כ בהחזרת הצבע ובתפירה, לכאורה פשיטא שלהדיוט שרי,

והנה במהרש"ם הנ"ל הק' על החתם סופר מהא דבע"ז מז' היא בעיא דלא איפשטא אם בע"ז יש שינוי לנעבד להתיר לגבוה וקיי"ל לחומרא, ותירץ עפ"י האבני מלואים (נפ"ג כ"ז) דלגבי דין ביהכ"נ הוי ספיקא דרבנן ולהקל ומהני שפיר שינוי ע"ש, וראיתי מי שהעיר שאפ"י לגבוה דעת הרמב"ם (נפ"ג מה' איסורי מזבח ה"ד) לקולא, וכן בשו"ע או"ח (סי' י"א ס"ח) קיי"ל דהמשתחוה לפשתן נטוע כשר לציצית שהרי נשתנה, וא"כ כ"ש להדיוט, גם בשו"ת מחזה אברהם (סי' כ"ז) שקו"ט בדברי החתם סופר ופשוט לו מהא דקיי"ל באו"ח (סי' י"א ובמג"א ע"ב) שאפ"י שינוי מפשתן לחוטי ציצית כשר דחשיב שינוי ע"ש, וראה גם בחזון נחום (סי' ס"ג אות כ"ז) בזה ע"ש,

אך אפשר לחלק שבנרות שהם לנוי שמועיל ביה ביטולו של הנכרי בזה כל ששינה שנעשה דבר חדש בודאי שהוא למעליותא וגם למצוה, אבל בתקרובת שלא מועיל ביה ביטולו של הנכרי אזי גם בשינה ונעשה דבר חדש אפשר דלא מועיל להתירו,

ומן הנראה שגם אם תיתי לן שתקרובת חמור יותר מע"ז עצמה, מ"מ כאשר הנכרי ביטלו ואח"ז נעשה בה שינוי מן הדין שיועיל,

דהתורה לא מיעטה מויאכלו זבחי מתים שלא יועיל ביטולו אלא בכמות שהוא ולא כאשר נעשה דבר חדש, דמאחר ואחרי הביטול הוסיף בזה ששינה ונעשה כאילו התקרובת כבר אינו וזהו דבר חדש ואינו זה שהי' בתקרובת לא מסתברא שיהי' אסור.

יג.

היוצא מדברינו לסיכום, דלכאורה יש מקום להתיר בהנאה אלו השערות, מהטעמים דלהלן:

א. דאפשר דקיי"ל בעכו"ם האלו שאין הם יודעין בעי"ז רק מנהג אבותיהם בידיהם, דלפי"ז אין כאן איסור תקרובת, כמו שביארנו בארוכה באות א'.

ב. גם אם תיתי לן שהם עובדי עי"ז ממש, מ"מ אפשר שאין עצם השערות התקרובת, כי אין הם מתגלחים בשביל להביא את השערות כמנחה לאליל, אלא בשביל הכנעתם לאליל בזה שהם מנוולים יופים עבורו, וא"כ החפצא של התקרובת הם הן עצמם, כמו שביארנו בארוכה באות ב.

ג. גם אם תיתי לן שהשערות הן התקרובת עבור האליל, מ"מ מאחר ואין הוא מהדברים הקריבים ע"ג המזבח כגון כל מיני מאכל וכו', ואינו כעין פנים, כי אין מקריבים כמותו בביהמ"ק, ואינו בכלל תקרובת לעי"ז דילפינן ל"י מזובח לאלק' יחרם כי אם לה' לבדו, וגריעי היא מנרות שכי' הבי"ח דאע"ג שהכהן היה מדליק הנרות בפנים בכל יום, מ"מ לענין ביטול בעינן דוקא דבר מאכל כדכתי' קרא ויאכלו זבחי מתים דמיניה ילפינן דתקרובת עי"ז אין לה ביטול, ודוקא בתקרובת כעין זביחה כדכתי' זבחי מתים.

ד.) וגם אם תיתי לן שגם אם אינו דבר מאכל מ"מ אם הוא עובד בה דרך עבודתה ועשה בה כעין זביחה ג"כ נכלל בכלל תקרובת, כמבואר בקשקשה במקל ושברו שדומה לזביחה שג"כ אסור כתקרובת, דשבירת מקל דומה לשובר צואר בהמה, מ"מ בשערות י"ל שאינו דומה לשבירת המקל, ששם הוא שובר גוף המקל עצמו ודומה לזביחה ששובר גוף הבהמה, אבל בגילוח השיער אינו אלא כמפריד השערות מהראש, והרי זהו דרכו וטבעו של האדם ושערו, שמסתפר ומתגלח מזמן לזמן ואינו ענין לשבירה וזביחה.

ה.) וגם אם תיתי לן להוכיח מפרכילי ענבים וכו' שבצרן מתחלה לצורך עכו"ם ובבצירותן עבדה לעכו"ם דשי' רש"י הוא דהוי כשבר מקל לפניו דדמי לזביחה, דלכאורה ה"ה בשערות שגולחו לשם ע"ז, כי מה לי בצירה ומה לי גילוח,

מ"מ זה אינו, דלא מיבעיא לפי מה שכי' הרא"ש (נרפ"ל דע"ז) דכיון דמידי דמיכל הוא וראוי לעשות ממנו יין וסולת הקריבים בפנים תלינן דלשם דורון ותקרובת הובאו לשם, דלפ"ז ברור שזה אינו בגילוח שאינו כעין עבודת פנים שאינו מביאו למקדש כנ"ל, ואפי' לפי שי' הרשב"א דזה שראוי לעשות ממנו יין וכו' אינו נחשב כעין פנים כי לפי מה שהוא עכשיו אינו ראוי למזבח, מ"מ גם הוא מודה בפרכילי ענבים שהוא כעין פנים שמקריבין אותם לפניו בבכורים, והא דקאמר שבצרן מתחילה לכך היינו דאל"כ לאו כעין פנים נינהו שהרי בכורים לשם בכורין בוצרין אותם ואין מביאין אותם מפירות שלקח בשוק וכעין פנים ממש בעינן וכו', וניחא בין למ"ד בעינן כעין זביחה [שבצירתן לשם ע"ז הויא לה כשבירת מפרקת של בהמת פנים] ובין למ"ד בעינן כעין פנים ממש [דכיון שבצרן לשם כך הויא לן כעין בכורים], וזה מה שכי' הר"ן שפרכילי ענבים הוו כעין פנים כיון שהיו באים במקדש לבכורים ואע"ג שאין בהם עבודה

לגבוה כעין פנים מקרי וכו', וכ"כ הרמב"ן, ולפ"ז אינו ענין לתגלחת השערות כי אף אם תיתי לן דהוה כשבירת מפרקת של בהמה מ"מ אינו כעין פנים כנ"ל.

וגם אם תיתי לן שדוקא בפרכילי ענבים שאין דרך עבודתה של העכו"ם בכך בעינן שיהא במינם קרב בפנים בביכורים, אבל במקל ובשערות דמיירי בדרך העבודה אזי גם אם אין כיו"ב בא לפנים כל שהוא דומה לזביחה נאסר, מ"מ ברור לי מילתא שאין תגלחת דומה לבצירה, כי פרכילי ענבים אין הפי" מה שתולש הענבים מן הזמורה אלא כמ"ש בתוי"ט כשהענבים כרותים עם הזמורות נקראים פרכילי ענבים, וכן פי' הרע"ב (נמשנה ג' פ"ק דעוקלין), וכן פי' בתפארת ישראל "בלשון לאטיין נקראו זמורות ענבים משולבות כשרשרות במעשה אומן, פערגולא", ואפשר שהחיתוך הזה הוא כעין זביחה ושבירה ששובר הדבר עצמו, משא"כ בחיתוך שערות.

ו. ואף אם תיתי לן לחוש למה שכי' הרמב"ם (נפ"ו מה' ע"ז הט"ו) "אם מצאן בפנים בין דרך כבוד בין דרך בזיון בין דבר הראוי למזבח בין דבר שאינו ראוי כל הנמצא בפנים אסור וכו', ובשער המלך הביא כן מתלמידי רבינו יונה שגם בדבר שאינו קרב בפנים ולא נעשתה בו עבודת פנים אם הקריבו אותו לפני הע"ז נאסר בהנאה, וכי' שגם הב"י (נפ"ו קל"ט) ס"ל כן בדעת הרמב"ם, מ"מ אפשר שביטול יועיל בה כמ"ש שם בשער המלך שבכה"ג אינו חמור מע"ז עצמה שיש לה ביטול, כי רק בתקרובת גמורה חידשה תורה בגוה"כ שיהי' יותר חמור מע"ז עצמה ולא מועיל לזה ביטול, משא"כ בתקרובת שאין לה דין תקרובת ונאסרת רק כמו ע"ז עצמה לזה מועיל ביטול, וכן מפורש במאירי בשם י"א שבתקרובת שאינה באה בפנים ולא נעשתה בה עבודת פנים אסורה בהנאה אבל יש לה ביטול, כדן ע"ז עצמה ע"ש, ולפ"ז באלו השערות אם נגדירה כאינה באה בפנים

ולא נעשתה בה עבודת פנים, אזי גם לרמב"ם וסייעתו יועיל בה ביטול, ובודאי שאין לך ביטול גדולה מזו שהגוי מכרו למסחר,

ז. ואף אם תיתי לן לחוש לשי' הש"ך (נסי' קל"ט סק"ג) שכי' לדעת הרמב"ם שאפי' נרות שאין בהם דרך זביחה מ"מ אם הכניסום במקום עבודתם תקרובת נינהו ולית להו ביטול, וכי' שכל בעל נפש יש לו להחמיר, ולפי"ז גם באלו השערות היה אפשר לומר שכל בעל נפש יש לו להחמיר לחוש לשי' הרמב"ם, מ"מ אפשר לחלק מהנידון ברמב"ם ובש"ך אל הנידון בתגלחת השערות, כי אם להחמיר כשי' הרמב"ם אתאנו הרי זה אינו אלא אם התקרובת הוא במקום עבודתו, והוא לפנים מהמחיצה של מקום פולחנם, כלשון הטור "אם מוצאין אותו בפני ע"ז או שמוצא אותו לפנים מהמחיצה הפרוסה לפניה וכו'", וכן הוא הלשון בשו"ע בס"ה "לפנים מהמחיצה הפרוסה לפניה וכו'", ואכן אם היו מביאים השערות במקום עבודתה היה מקום להצריך לכל בעל נפש להחמיר כרמב"ם, אך לפי העדויות שהגיעו לבית דינו של הגר"נ קרליץ שליט"א והגר"ש וואזנר שליט"א המציאות הוא שיש בית ע"ז, ובנפרד יש בנין ענק בן כמה קומות שבו מתגלחים, ובחדרי התספורת אין ע"ז או תמונות של הפסל, באופן זה מאן יימר שזה נקי' תקרובת לפנים מהמחיצה הפרוסה, וגם אם נאמר שהם מייחסים לכלי הונדי אשר שם מניחים את השערות ככלי שיש בו כוחות והשפעה, הרי ברור שאין הם רואים בכלי את האליל עצמו אלא כצינור השפעה ולא כעצם דבר, ומהיכי תיתי שבפני הכלי יחשב כלפני הע"ז עצמה,

ח. ולא זו אף זו, שאין בה משום תקרובת, לפי מה שכי' הרמב"ם שגם אם הכינום להקריבן לע"ז והכניסו אותם לבית ע"ז אינו נאסר עד שיקריבום לפניה ובשו"ע מבואר משהביאו לפניה ועשה

ממנו תקרובת נאסר וכי הטי"ז (סס סק"ז) שעשה ממנו תקרובת הפירוש בהבאה שהביאה לשם תקרובת כמ"ש (נכ"ג) אם הניחו לפניו לשם תקרובת, וא"כ כאן שכלל לא חשבו להקריב את השיער בפועל רק לגלח ולמכור בודאי דשרי, והדברים מוכחים מהפרסומים של בית ע"ז עצמה המפרטין כל פרטי העבודה בענין השערות ולא מוזכר כלל ענין הבאת השערות עצמן או הקטרתן לפני הע"ז וא"כ למה שיאסרו השערות, זולת אם נאמר שזהו שמכניסין השערות בהונדי הוא ההבאה, וצ"ע.

ט. אם המגלחים יודעים שתכלית השערות הוא לדמיהן ואף שהמתגלחים מתכוונים לתקרובת, שקו"ט בזה הגר"ש אלישיב שליט"א אם הוא בכלל זה מחשב וזה עובד שאינו אוסר.

י. ואף אם תיתי לן לחלוק על כל הנ"ל, ונחליט לדונו כתקרובת, מ"מ לפי תהליך העיבוד של השערות מהודו יש כאן שינוי מעשה מוחלט שאינו חוזר לברייתו, ואף אם נניח ששינוי מעשה לא מועיל להתירו בהנאה, מ"מ אם ביטלו פשיטא שיועיל, דלא ילפינן בתקרובת שאין לה ביטול אלא כשהוא נשאר אותו דבר שהקריב אבל כשהוא כדבר חדש מהיכי תיתי שאין לה ביטול.

מחמת כל הלן נראה לי שגם אם לא נפסוק בוודאות שאין בה חשש איסור מ"מ אין באיסורו אלא כספק או כספק ספיקא ותו לא, ונפ"מ לגבי ספק אם השערות הם מהודו, שלענ"ד מותרין כמו שיבואר להלן בעזה"י.

וכמו כן נפ"מ על העבר, על אלו אשר נשאו פאות בשערות מהודו ולא ידעו שיש בהם חשש של תקרובת ע"ז, שאל יפול רוחם בקרבם לחשוב שנכשלו ח"ו בעון תקרובת ע"ז החמורה, כי לנכון דקדקו גדולי הרבנים הגר"ש והגר"נ שליט"א בלשונם בכרוז שהוציאו

ברבים, אשר משם יראה כל רואה בקיצורן של דברים את אשר העלינו כאן בארוכה, שעל בדיעבד בחוסר ידיעה ברור שגם נדנוד עבירה אין כאן, והרי גם על השימוש בעתיד דקדקו בלשונם שנמנעו מלכתוב בלשון איסור, כי ג' חילוקים נאמרו בלשונם הזהב, האחד הוא שאין לקנות פיאה מהודו, והשני למי שכבר קנה פיאה שהיא מהודו ישתדל מאד להחליפו בפיאה שאין בה חשש, ויפה שעה אחת קודם, והשלישי הוא שכל זה כאשר הוא בחזקת פיאה שבא מהודו ומכלל הן אתה שומע לאו שאלו שהם בחזקת אירופאיות לא אמרו בהוראתם לא דבר ולא חצי דבר.

י.ד.

ועל כך על אלו הספיקות נישא וניתן בזה בדברי הגרמ"ש שליט"א על מה שמתייחס בדיני הספיקות, וז"ל "אמנם נתבונן בנידון דידן בשערות אירופא, אי נימא דאינו אלא ספק בעלמא אי מעורב שם משערות הודו או לא, ולפי מה שביארנו הדין דלא בטל אינו אלא מדרבנן דדבר חשוב לא בטל או ע"ז לא בטלה, וא"כ לכאורה בספק נימא דהוה ספק דרבנן לקולא, והיה אפשר להתיר היום בהנאה השערות מאירופא מטעם דספק דרבנן לקולא, אבל באמת נראה שאי עבודה זרה לא בטלה דחמירא דאוסרת במשהו א"כ הלא דומה לחמץ לדין דאוסר בכל שהוא בפסח ואינו בטל, וכשם שבחמץ שלא בטל משום דחמיר דאוסר בכל שהוא גם בספק לא שרי, וכמבואר ברמ"א (א"ח תק"ו) ובאחרונים שם וכן הסכימו כל הפוסקים דגם בספק משהו חמץ לא בטל, דהתם מחמירין במשהו וע"כ אסרינן נמי מספק, ולכן צוקער אוסר שם בפסח במשהו שמא עירבו הפועלים שם משהו דחמץ, וכ"ש עבודה זרה דתועבה וכדכתיב לא תביא תועבה אל ביתך ואסור במשהו ודאי דראוי

לאסור נמי מספק. וביותר נראה לדמות להדין ביו"ד צח, דלכאורה יש סתירה בדברי השו"ע, שלגבי נתערב מין במינו ונשפך וספק אם היה שם שיעור ששים קיימא לן להקל, דמין במינו דבעינן ששים היינו רק מדרבנן דמהתורה בטל ברובו ולכן אזלינן בספיקו להקל, ולגבי מין בשאינו מינו ואיסורו מדרבנן, בגוונא דאיכא ספק לפנינו אם יש ששים לא מקילינן שאי אפשר לעמוד על שיעורו מטעם דספק דרבנן לקולא, דמן התורה הא ליכא איסורא כלל, וע"ש בש"ך (ס"ק ט) בשם הר"ן שמחלק שבנשפך הוי ספק במקרה ובוזה אזלינן לקולא, אבל בביטול הספק אי יש כשיעור אי נימא דספק לקולא, כל אחד ישער בעיניו ויסמוך שספק דרבנן לקולא, וע"כ לא שרינן בהכי ע"ש, ולפ"ז בספק במקרה מקילינן ואמרינן ספק לקולא, אבל להתיר בתמידיות לכל ישראל את הפאות מטעם שספק דרבנן לקולא אין להתיר, ובפרט שנראה שיש אפשרות שחכמי הדור כאן ובחוץ לארץ ייכנסו לעובי הקורה לדרוש ולחקור היטב במומחין עד שיבררו הענין היטב, ויהיה אפשר לברר הדבר ולדרוש שיעשו בהשגחה דוקא, ולא להסתתר מאחורי ההיתר דספק דרבנן לקולא, ומכל טעמים אלו אין להתיר השערות מאירופא אף שספק דרבנן לקולא".

ולענ"ד דברי הגרמ"ש אינם אלא בדין של לכתחלה, כי מה שהביא החילוק מהכרעת הדין מכח הספק לספק במקרה, אין זה אלא שלא להתיר לכתחלה אבל כל שיש לה פיאה מכבר פשיטא שדינו כספק במקרה, וכן גם מה שהביא מהרמ"א באו"ח (ס"ז) שלאכלן בפסח גם ספק ספיקא אסור, אין כוונתו אלא בכדי לאסור לכתחלה לקנות, אבל בדיעבד במקום הפסד ודאי דשרי, כמבואר במשנה ברורה (סק"ח) שהאחרונים הסכימו דאין להתמיר בזה רק במקום שאין הפסד בשהייתן אחר הפסח אבל במקום הפסד או

מניעת שמחת יו"ט יש להתיר אף באכילה, ובשער הציון ציין מהט"ז וח"י והגר"ז וח"א, וכי שכן הסכים הפ"ח דמדינא מותר אף באכילה מטעם ס"ס, וכי מהגר"א בטעם הרמ"א שהחמיר לענין אכילה דהוה דבר שיש לו מתירין ולא מהני בזה ספק ספיקא כדאי ביו"ד (סי' ק"י) ע"ש, וא"כ לפ"ז בתקרובת ע"ז שאין לו מתירין פשיטא דמהני ספק ספיקא, וכן מפורש בטור (נסי' ק"ט) דאף דאסור במשהו מ"מ בספק ספיקא מותר, אך מיניה וביה מוכח שבחמץ ובע"ז בספק אחד אסור,

אך אפשר שבתקרובת ע"ז אין הספק נאסר אלא קודם ביטול, דאפשר דס"ל שאיסור הנאה בע"ז הוא מן התורה, וספיקא דאורייתא לחומרא, אבל אחר הביטול אף שמדרבנן לא מהני מ"מ מן התורה הוכחנו דמהני, דקרא דויאכלו זבחי מתים אינו אלא מדברי קבלה ואסמכתא בעלמא הוא כנ"ל, וא"כ גם בספק אחד יהא מותר ככל ספק דרבנן.

וראה בט"ז (נסי' קמ"א ס"ב) שכי' דאעפ"י דספק ע"ז לחומרא מ"מ כל שיש סברא להיתר ולאיסור ראוי להקל דהא קי"ל בכל דוכתי דלא מחזיקין איסורא מספק ואין מחמירין מספק אלא במקום דאיתחזק איסורא כבר" ע"ש, דלפ"ז כל אשר יש לדון להחמיר הוא רק במקום דאיתחזק איסורא, ועל כך בפרק שלפנינו בעזה"י.

ולכאורה יש להביא ראיה מהא דמבואר בטור יו"ד (סי' ק"ט) האליל ומשמשיה ותקרובתה אסורין בכל שהוא כגון וכו' שנתערבו אפי' באלף כולן אסורות, אבל ספק ספיקא מותר כמו בשאר איסורין לפיכך אם אחד מתערובת הראשון נתערב בב' אחרים מותרין וכו', וכ"כ המתבר ע"ז ומשמשיה ותקרובתה אוסרים בכל שהוא שאם נתערב א' מהם אפי' באלף כולן אסורות וכו', אולם ברמ"א (סימן קל"ד סעיף ז') נראה שיש דין ביטול לעבודה זרה ורק בדבר חשוב לא

בטל, ודעת הגר"א (נז"ל ר"ס ק"י וסימן קל"ד ס"ק ח' נקס הרמב"ן והר"ן ע"פ) שאין ביטול כלל לעבודה זרה, וכי בדרכי תשובה בשם שבילי דוד דאף דע"ז מן התורה בכל שהוא וכו' מ"מ מן התורה בטל, ורק דבר שבמנין לא בטל כמו בכל מקום מדרבנן, ובהגהות חכמת שלמה בהשמטות כ' לחלק בין ע"ז של נכרי שאינה בטילה רק מדרבנן דמן התורה בטילה מין במינו משא"כ של ישראל שמן התורה אינה בטילה במין במינו ע"ש,

ונראה דהא דנחלקו אם מועיל ביטול או לא, וכן הא דבעינן לתערובת של תערובת ולספק ספיקא להתיר, כל זה אינו אלא בדלא ביטלו העכו"ם, דאז חיישינן לדעת הרמב"ם (נפ"ז מהל' ע"ז הל"ב ונכס"מ מ"ה קל"ד) שהאיה"נ הוא מן התורה, מדכתיב "ולא ידבק בידך מאומה מן החרס", ובתוס' ב"ק (עכ"ז) נסתפקו אי אסור מה"ת או רק מדרבנן, דלא כרשב"א בקידושין (קף נח) שאינו אלא איסור דרבנן דאיסור הנאה מתקרובת ע"ז ילפינן בע"ז (קף ג) מדכתיב ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים ודברי קבלה הן ואסמכתא דרבנן, ומדחיישינן שהאיה"נ הוא מה"ת לכן בספק אי אסור, אבל אחרי שהנכרי ביטלו דלכו"ע ילפי' ל"י מקרא דויאכלו זבחי מתים וכו' וזה אינו אלא מדברי קבלה, בזה סגי בספק אחד להקל, ככל ספיקא דרבנן לקולא.

ולפ"ז יש לדחות גם מה דשקו"ט הגרמ"ש שליט"א שגם בפיאות אירופאיות צריך לחוש לתערובת השערות, ולהני"ל גם אם נתערב ליכא למיאסר בהנאה מאחר וכבר ביטלו הנכרי ולאחר ביטולו אינו אלא דרבנן, ולכו"ע בטל בתערובת, ומכ"ש שאין ענין התערובת אלא ספק, שבודאי מותר.

טו.

וכעצה טובה לבירור הדברים בכל חד וחד, אחרי שנתבאר באר היטב בדרישה וחקירה אצל המומחים לפיאות ושערות ואצל היבואנים, שיש הבדל הניכר בין שערות הודו לשערות אירופאיות מטורקיה ומאוקריינה, והוא שהשערות מהודו הן עבות יותר, ובדרך כלל ארוכות, והן עוברות תהליך של עיבוד כימי המוריד מהם את השומנים ואח"כ מקלפין הקשקשים בעיבוד כימי נוסף, [ובתהליך הזה יש שמוציאין מהשערה כל הפרגמנטים שלה], וצבען שחור כהה, זולת אלו שצובעין אותן, אך הצבועות ניכרין באחידות הצבע מתחילת השערה ועד סופו משא"כ באירופאיות שהן בצבען הטבעי ניכר הבדל בצבע ממקום צמיחתן לקצהן, וכמו"כ האירופאיות הן דקות ובדרך כלל קצרות, ובמיקרוסקופ אפשר לראות בהם את הקשקשים הדבוקים בהם [שקשה להפרידם מהשערות מבלי להרוס את השערות עצמן מחמת דקותן], - ואף כי לא כל אחד מומחה להכיר בכל השינויים הנ"ל, בכל זאת בידו של כל אחד לברר על הפיאה שלו, ע"י שיפנה לבי סוחרי שערות ותיקים [מאלו שלא קנה אצלם הפיאה] וישאלוהו, ואם זה כרוך בשכר טירחה כלשהו ישלם לו, ויהיה לו הבירור המוחלט,

ולמשגיחי כשרות שרוצים לברר על העבר על פיאנית זו או אחרת אם היא סוחרת באירופאיות או בהודיות, בנוסף על נאמנות הפיאנית באופנים שהיא נאמנת, או גם כשאיין לה הנאמנות הראויה, בכל זאת יכולין הם לבקש לראות תעודות יבוא או תעודות משלוח מהיבואן, של לפחות שנה אחת, וישער אם הכמות מתאימה להיקף המסחרי של פיאנית זו, ויכולין גם להרחיק לכת לחקור את היבואן עצמו, ושמעתי מפייהם של סוחרי פיאות שהם מוכנים להציג פאספורטים של היבואנים שלהם על כל יבוא

שהביאו להם מאירופה יחד עם תעודות משלות, ואם אכן כן הוא אין ספק שלאור כל האמור לעיל במצב הזה זה יוצא מכלל ספק וספק ספיקא לכל הדיעות.

ובודאי שכל זאת עדיף יותר מלהפקיר ממונם של ישראל, אשר לפעמים דמים בדמים נגעו, ומכ"ש שבעקיפין יכולין באיסורים מוחלטים כהנה לגרום המכשלה גם בגדרי האמונה בחכמים וגם בגדרי הצניעות, וד"ל, ולכן מן הראוי להתאמץ בזה ביתר שאת לברר הדברים ויפה שעה אחת קודם.

ועתה לסיומא דהאי פירקא אימא בה מילתא, לאלו אשר כחץ לשונם, ומנצלים לדבר גבוהות במלאכי אלקי אשר נשותיהם ובנותיהם חבשו וחובשין פיאות נכריות, וגם להמוני העם היראים ושלמים ההולכים בדרכם ורואים בפיאה ככיסוי ראש מעולה לנשותיהם, נגד כל אלו פצחו פיהם זה עידן עדנים, ואבן מקיר תזעק במודעות אשר כל כולן רפש וקיא, ומפעם לפעם נתלין באילן גדול זה או אחר ומעוותין דבריהם, ועתה קפצו על המציאה כמוצא שלל רב לנגח ולהכפיש את המוני בית ישראל להאשימם בע"ז רח"ל, מי שמכם שר ושופט על כלל ישראל, ומה לזבוב כי ישרוק בין האריות והכפירים, הרי במשנתנו המסורה מדור דור שנינו כי אלו ואלו דברי אלקים חיים, וכל אחד במסורת אבותיו ורבותיו הוא כיתד בל תמוט עבורו, זה במטפתו וזה בפיאתו, הרי כל מה שניתן לראות בעינים החומריות אינו אלא כאפס קצהו מתוך מבטם של גאוני וקדושי ארץ אשר באור הגנוז ראו אור יקרות במבט מקיף של כלל ישראל לזמנם ולדורות, ואם נעים זמירות ישראל רגל רביעי במרכבה ביקש העבר עיני מראות שוא, ומאידך ביקש גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, מי אנחנו שנתיימר לומר שיש לנו המבט הנכון בהליכות עולם לו, אין לנו אלא דברי בן

עמרם, וכל מה שנשאר בידינו אינו אלא להיות כתלמיד הדן לפני רבותיו, ולא להיות בגדר מורים את מוריהם.

ולזה בהירכם הדברים ביסוד כיסוי הראש של האשה הנשואה אגלה טפח ואכסה טפחיים, ואקדים בדברי הזוה"ק (ח"ג קנה: קנו.) על הכי אשתך כגפן פוריה וגוי וכו', אי"ר חזקיה תונבא ליתי על ההוא בר נש דשבק לאנתתיה דתתחזי **משערה דרישה לבר** ודא הוא חד מאינן צניעותא דביתא. ואתתא דאפיקת **משערא דרישה לבר לאתתקנא ביה** גרים מסכנותא לביתא וגרים לבנהא דלא יתחשבון בדרא וגרים מלה אחרא דשריא בביתא מאן גרים דא ההוא שערא דאתחזי מרישה לבר. ומה בביתא האי כ"ש בשוקא וכ"ש חציפותא אחרא ובג"כ אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך. אמר ר' יהודה שערא דרישא דאתתא דאתגלייא גרים שערא אחרא לאתגלייא ולאפגמא לה בגין כך בעיא אתתא דאפילו טסירי דביתא לא יחמון שערא חד מרישא כ"ש לבר, ת"ח כמה בדכורא שערא הוא חומרא דכלא הכי נמי לנוקבא. פוק חמי כמה פגימו גרים ההוא שערא דאתתא, גרים לעילא גרים לתתא גרים לבעלה דאתלטייא גרים מסכנותא גרים מלה אחרא בביתא גרים דיסתלק חשיבותא מבנהא. רחמנא לישזבון מחציפו דלחון. וע"ד בעיא אתתא לאתכסייא בזיוותי דביתא ואי עבדת כן מה כתיב בניך כשתילי זיתים, מהו כשתילי זיתים, מה זית דא בין בסתווא בין בקייטא לא אתאבידו טרפוי ותדיר אשתכח ביה חשיבות יתיר על שאר אילנין, כך בהא יסתלקון בחשיבו על שאר בני עלמא ולא עוד אלא דבעלה מתברך בכלא בברכאן דלעילא בברכאן דלתתא בעותרא בבנין בבני בנין, הה"ד הנה כי כן יבורך גבר ירא יי' וכתיב יברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלים כל ימי חיך וראה בנים לבניך שלום על ישראל [ישראל סבא קדישא].

הדברים מדברים בעד עצמן, עד היכן החשיבות של כיסוי השערות באופן מוחלט ביותר.

ומעתה נתבונן באמרם ז"ל בגמ' ב"ב (פז.) הרבה נימין בראתי באדם וכל נימא ונימא בראתי לה גומא בפני עצמה שלא יהו שתיס יונקות מגומא אחת שאלמלי שתיס יונקות מגומא אחת מחשיכות מאור עיניו של אדם, ובזה השיבו לאיוב שהטיח שנתחלף בין איוב לאיוב ע"ש, [נראה בתנחומא פ' תזריע שכל שער ושער ברא לו הקב"ה מעין בפני עצמו שיהא שותה ממנו יבש המעין יבש השער], והלא דבר הוא שלכל שערה גומא, ואם היו ב' שערות יונקות מגומא אחת היו מחשיכות עיניו,

ובזוה"ק ח"ג (באלהא זוטא רנב.) איי"בגולגלתא דרישא תליין כל אינון רבוון ואלפין מקוצי דשערין דאינון אוכמין, ומסתבכין דא בדא אחידן דא בדא, **דאחידן בנהירו עלאה דמעטר ברישיה מאבא וממוחא דאתנהיר מאבא. לבתר נפקין נימין על נימין מנהירו דמתעטר ברישיה מאימא ומשאר מוחי.** וכלהו אחידן ומסתבכי באינון שערי דאחידן מאבא בגין דאינון מתערבין דא בדא ומסתבכין דא בדא וכלהו מוחי אחידן בגולגולתא עלאה. וכלהו משיכן אתמשכן מתלת חללי דמוחא אחידן במוחי מתערבין דא בדא בדכיא במסאבא. בכל אינון טעמין ורזין סתימין ומתגליין. **ובג"כ כלהו מוחי רמיזי באנכי יי' אלקיך וכו' כמה דנהרין בעטרא דרישא ועאלין בחללי דגולגלתא.** כל אינון קוצין אוכמין חפין ותליין לסטרא דאודנין. והא אוקימנא דבג"כ כתיב הטה יי' אזנך ושמע. מכאן אוקימנא מאן דבעי דירכין מלכא אודניה לקבליה יסלסל ברישיה דמלכא ויפנה שערי מעל אודנוי וישמע ליה מלכא בכל מה דבעי. וכו' ע"ש, ובזוהר חדש (פסח יחז) מאמר ואתה תחזה איי ולית נימא ברישא דלא שרייא בהם שם ידו"ד,

ומעתה נתחיל להבין בענין יניקת השערות כל שעה מגומא שלה ואם היו ב' נימות מגומא אחת היו מחשיכות מאור עינו של אדם, כי כל אינון רבוון ואלפין מקוצי דשערין דאינון אוכמין ומסתבכין דא בדא אחידן דא בדא דאחידן בנהירו עלאה וכו', צריך להיות לכל אחד יניקה מגומא שלו.

ובזוה"ק (ח"ג מה): אי' והכא כתיב ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא וכו'. דקדוש לא אתקרי אלא כד תלי שיערא, דקדושה בשיערא תלי, דכתיב קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו, והאי אקרי טהור מסטרא דתליין לתתא מניה, ובגיני כך אתעבר מניה שיערא ואתדכיא. ותא חזי כל מאן דאיהו מסטרא דדינא ודינן מתאחדין ביה, לא אתדכי עד דאתעבר מניה שיערא, ומדאתעבר מניה שיערא אתדכי, ואי תימא אדם, לאו הכי, דהא הוא שלימותא דכלא, ורחמי אשתכחו ביה, בגין כך לאו הכי, דכלהו קדושאן וקדישין אתייחדו ביה, אבל האי הוא דינא, ודיני אתאחדן ביה, לא אתבסם עד דאתעבר מניה שיערא. תא חזי, דהא ליואי דאתו מהאי סטרא דדינא, לא מתדכאן עד דאתעברון מנהון שיערא, דכתיב וכה תעשה להם לטהרם הזה עליהם מי חטאת והעבירו תער על כל בשרם וגו', וכן אי' בתיקוני זוהר (קל) ולויים בגין דהוו מסטרא דדינא, אתמר בהון והעבירו תער על כל בשרם, ואתתא בגין דאיהי מסטרא דשמאלא, לא צריך לאתגליא בה שיערא, דלא ישתמודעין בה מארי דדינא, [ושערין אחרנין דבר נש צריך לבערא ליה תחות אודנין, בגין דלא יתקריבו ביה מארי דדינן לגבי תרעין דשמעין בחון צלותין, [ס"א ושערא דאיהו תחות אודנין, צריך לבערא, דאתקרי מארי דדינא לגביכון וכו' ע"ש], (וראה בזוה"ק ח"ג קכ"ז),

עוד אי' בזוה"ק (ח"ג קנ"א): קח את הלויים וגו'. הא אוקמוה דבעי לדכאה [ס"א לדברא] לון ולאמשכא לון לאתקשרא באתרייהו בגין

דאינון דרועא שמאלא וסטרא דדינא וכל מאן דאתי מסטרא דדינא בעי דלא ירבי שיערא בגין דאסני דינא בעלמא ועל דא אתתא כדאי גוונא דלא יתחזי שיערא לבר ובעינא לאתחפייא רישה ולכסי שיערהא ואוקימנא והא אתמר וכדין אתברכן כל אינון דאתין מסטרא דדינא. ועל דא בליואי כתיב וכה תעשה להם לטהרם וגו' והעבירו תער וגו'.

ולכאורה אם כן מאי שנא לוויים בגין דהוו מסטרא דדינא לא מתדכאן עד דאתעברון מנהון שיערא, והעבירו תער על כל בשרם וגו', ולמה באתתא סגי בזה דלא יתחזי שיערא לבר ובעינא לאתחפייא רישה ולכסי שיערהא, דלא צריך לאתגליא בה שיערא דלא ישתמודעין בה מארי דדינא, ועוד דאם כן למה אין הבתולה צריכה לכסות ראשה.

ונראה ע"ד דאי' במגלה עמוקות (לופן ט) דחסד ואמת בגימ' חתן וכלה, ואי' באמרי אמת בפי' שלח (תס"ט) בהא דאי' בגמ' (נפשות ק"ז) כיצד מרקדין לפני הכלה, ב"ש אומרים כלה כמות שהיא, וב"ה אומרים כלה נאה וחסודה, דלעתיד לבוא הלכה כב"ש, כלה כמות שהיא שיהי' כולו אמת, אבל בזמן הזה הלכה כב"ה שכלה נאה וחסודה, שעיי' משהו אמת חוט של חסד משוך עליי', וזה דכתי' נתן אמת ליעקב חסד לאברהם. והדברים מבוארים ומפורשים ביותר בשפת אמת (פ' תולדות) עה"כ הקרב אליך וגו' אהרן אחיך וגו' לכהנו לי, שבחר הקב"ה באהרן שהוא איש החסד וכו' אהרן שושבינא דמטרונתא לומר דהלכה כב"ה דכלה נאה וחסודה, דבחתן לא פליגי דלכו"ע החתן ממדת החסד, אלא דבכלה דכתי' ככלה תעדה כליה משמע כב"ש, אכן ב"ה אומרים כלה נאה וחסודה פירש"י חוט של חסד משוך עליה, שאעפ"י שהיא בכלל מדת הדין, אך כל החסדים שבאים לעולם באים על ידי, ומצד זה היא חסודה שעליי

דייקא נמשך חוט של חסד, ולכן בחר הקב"ה באהרן שעל ידו נמשך
החסד אל המטרוניטא להורות כי הוא כלה נאה וחסודה, שאף
שהוא מן הלויים ובחי' הלויים מדת הדין אבל חוט של חסד משוך
עליו וכו',

נהנה מה שהשוה השפת אמת מאהרן שושבינא דמטרוניטא לדמיון
הכלה י"ל עפ"י מה דאי' במכילתא (מס' עמלק פר' ט) דיתרו אמר למשה
אתה שמש ואהרן לבנה וכו', ואמר כ"ק מרן האמרי אמת ז"ל שכנגד זה
חתן וכלה דחתן נקרא שמש דכתי' והוא כחתן יוצא מחופתו וגוי' וכלה
נקראת לבנה שמקבלת וכו', ולפי"ז י"ל דזהו מה שאמר הקב"ה למשה
הקרב אליך וגוי' אהרן אחיך וגוי' שהוא בבחי' הלבנה שמקבלת מהשמש
דוגמת הכלה כנ"ל, ואמר הקרב אליך וגוי' להורות שהלכה כב"ה דכלה
נאה וחסודה כנ"ל שחוט של חסד משוך עלי' כנ"ל, כאהרן שעל ידו נמשך
החסד כנ"ל, וראה בזוה"ק (פ' נשא קמ"ג) עה"כ כה תברכו יעו"ש, והדברים
מבוארים עפ"י מה דאי' בזוה"ק (ח"ג י"ג) בסטרא דדכורא שריא חסד,
בסטרא דנוקבא שריא דינא, ואיתא שם (נ"ג) דכל אתתא בדינא
איתקריא עד דאטעמא טעמא דרחמי וכו', ואתם הדבקים בה' אלקי'
חיים כולכם היום וכו' ואתדבקת בישראל רחמי נצחא ואתכשרת וכו',
הרי שמקור האשה מצד עצמה היא בדין ואם היא מתדבקת בישראל
מתדבקת ברחמים, והרחמים מנצח את הדין],

ומעתה יבוארו דברי הזוה"ק שבזמן הנשואין בצירופא דמדת
החסד מצד האיש ומדת הדין מצד האשה, דאז על האשה שהיא
ככלה תעדה כליה משוך חוט של חסד, שעל ידה יבואו כל החסדים
שבאים לעולם, אז היא מכסה שערות ראשה שהדינים יהיו מכוסין
ונכנעין והרחמים מנצח את הדין ועי"ז היא משפיעה החסד לכל
העולם, וזהו שכי' הזוה"ק (ח"ג קכ"ג קט"ו) על הכי' אשתך כגפן פוריה
וגוי' וכו', שבמידה טובה מרובה עי"ז ששערות ראשה מכוסה אזי

בניך כשתילי זיתים, מה זית דא בין בסתווא בין בקייטא לא
 אתאבידו טרפוי ותדיר אשתכח ביה חשיבות יתיר על שאר אילנין,
 כך בהא יסתלקון בחשיבו על שאר בני עלמא ולא עוד אלא דבעלה
 מתברך בכלא בברכאן דלעילא בברכאן דלתתא בעותרא בבנין בבני
 בנין, כי כן יבורך גבר ירא יי' וכתוב יברכך ה' מציון וראה בטוב
 ירושלים כל ימי חיך וראה בנים לבניך שלום על ישראל.

ואחרי אודיעך כל זאת בין תבין, ביסוד השערה מסטרא דדינין
 הוא השערה היונקת מהגומא שלה, אבל כאשר פסקה יניקתה של
 השערה, ובפרט כאשר היא מעם הדומה לחמור, שוב לית לן בה,
 ואדרבא מאחר ונגזר יניקתה נשברו הדינין, והבן.

